

Če smo vztrajali s svojo idejo
30 let, nam je zajamčena
bodočnost.

Nova Strava

Št. 34

SOCIALNO POLITIČNI, KULTURNI IN STROKOVNI LIST

Izhaja štirikrat mesečno ob četrtkih. Naročnina: mesečno Din 4.—, četrtletno Din 10.—, polletno Din 20.—, celoletno Din 40.—. Posamezna številka Din 1.—. Uredništvo in uprava Ljubljana, Dalmatinova ulica 8, telefon šte. 21-32. Rokopisi se ne vračajo. Poštočekovni račun šte. 17.177. Poštni predal šte. 74.

Franjo Rupnik:

V znamenju kladiva in peresa

Tristošestdeset mesecev poteče v jubilejnih dneh, ko sem se kot odslužen vojak učlanil pri takrat že ustanovljeni «Narodni delavski organizaciji» v Trstu.

Lepih spominov na uspeha polnih borb in svetlih dni narodno delavskega dibanja v Trstu, je toliko, da bi lahko napolnil cele knjige.

Pa ni to moj namen, ker mi je znano, da bodo to dolžnost za sedaj opravili drugi tovariši.

Namen imam samo ugotoviti, od kod je črpalo narodno delavstvo toliko moralne sile, navdušenja, požrtvovalnosti in vztrajnosti in zakaj so stalno korakali od uspeha do uspeha.

Trst je bil nasičen slovenskih narodnih množic iz delovnih vrst, tako da je veljal že pred vojno za največje slovensko mesto, čeprav je bilo v tujih upravnih rokah.

In vse te narodne množice od najnižjega delavca do najvišjega inteligenta, je prevevala neizmerna ljubezen do rodne grude in jezika, in enotno hotenje, doseči narodno zmago nad tujci.

Ljubezen do lepega materinega jezika je bila velika moralna sila, a še večjo silo je predstavljal narodno socialni program, na katerem je NDO slonela in strokovna zavest, ki se je v njej gojila.

Kako neki bi narodno delavstvo z uspehom odbijalo težke izpade nasprotnikov nacionalnih tujerodcev in še težje naskoke zahrbtnega brezdomovinskega marksizma, ako ne bi bila moč ideje in vere v njo tako kristalno čista in odločna ter globoko zasidrana.

Pri tej priliki se moram spomniti mož, kar je moj glavni namen, ki so s svojim res demokratičnim ponašanjem, znali pritegniti široke mase v eno disciplinirano enoto.

Pokojni dr. Otokar Rybař se je kot voditelj tržaških Slovencev globoko zavedal demokratičnih dolžnosti do družbe, ko je uporabil nauk ustanovitelja češke Narodne socialistične stranke, ko je klical: «Inteligencia dol s konja in med narod.»

Inteligencia je ta nauk upoštevala in mu sledila. Zato je bil pod vodstvom dr. Rybařa narodni slovenski živelj v Trstu ena sama politična družina.

Drugi njegov sodelavec in pravi voditelj narodnega delavstva je bil dr. Mandič Josip, ki je znal pritegniti dušo slehernika nase s svojimi ognjevitimi in sijajnimi govori.

Ta zdrav in nepotvorjen demokratizem je bil tretja in odločilna moralna sila, ki je peljala le po poti uspehov.

Narodna inteligenca, v kolikor ni javno sodelovala, je dala svoje moči na razpologo za notranje delo in za duševni preporod in kulturni dvig zasramovanih in zapostavljenih delavskih vrst z raznimi posvetnimi šolami, šolami za analfabete, šolami za bodoče strokovničarje in politične voditelje in agitatorje.

V teh šolah se je dvigala kulturna in strokovna zavest, iz katerih je izšlo veliko funkcionarjev, ki še danes aktivno sodelujejo v narodno strokovnem pokretu.

To je bila tretja moralna sila, ki je prvi dve dopolnjevala; to so bili

Pozdravljeni!

Proslava 30letnice NSZ pomeni v razvoju naše organizacije velik korak naprej. Na proslavi ne bodo navzoči samo naši tovariši in borci iz dravske banovine, temveč prišli bodo tudi dragi nam gostje od blizu in daleč.

Svoj prihod so nam naznanili tudi bratje Čehoslovaki. Umevno je, da predvsem pozdravljamo naše severne brate iz Čehoslovaške kot nositelje naše skupne ideje v borbi za pravice našega in češkoslovaškega delovnega ljudstva. Pri njih se je rodila ideja narodnega socializma kot reakcija na različne zmote nam in njim tuje ideologije. Neminljiva zasluga bratov Čehov za socialno gibanje bo ostala v tem, da so prvi uspešno stopili na krov z narodnostjo, t. j. s činiteljem, ki je za razvoj socialne borbe eminentnega pomena. Oni so bili vseh 30 let naši učitelji in zavezniki in imajo prav oni neprecenljivih zaslug tudi za razvoj in napredek našega pokreta. Radi tega so nam bratje Čehoslovaki tako mili ne samo kot bratje ene slovanske matere, temveč tudi kot veliki borci za socialno pravdo, ki vsebuje pravo in resnično bratstvo. In prav danes, ko preživlja bratski češkoslovaški narod veliko preizkušnjo popolne zrelosti in odpora, so nam še posebno dobrodošli, da jim tudi pri tej priliki pokažemo vso pravo slovansko ljubezen in neomejeno bratstvo. Dobrodošli v naši sredi, Vaše prijateljstvo in bratstvo nam je v ponos, v Vaši bližini se čutimo srečne in močne! —

Prišli bodo tudi bratje Srbi in Hrvați. Iskreno jih pozdravljamo kot brate in sobojevnike za pravico in resnico. Polagoma, toda sigurno prodira naša ideja tudi proti jugu. Toda ne bo več preteklo mnogo časa, da se vseobči razvoj strne v formirane oblike in da damo vsemu gibanju enoten pravec. Le v narodnem in socialnem taboru more biti bodočnost jugoslovanskega delovnega ljudstva in s tem jugoslovanskega ljudstva sploh.

In iz domačih krajev vsepovsod se zbirajo v Ljubljani delegati naših organizacij. Stari so delavci, preizkušeni v zvestobi do samih sebi in do vzvišene ideje, borci, ki ne omahujejo niti v natjetjih trenutkih, ki vedo, da resno in trezno delo mora privedi do uspehov, ki vedo, da se da vsaka organizacija utrditi, razširiti in ojačiti le s trudapolnim in vztrajnim delom.

Zbirajo se v Ljubljani, da kakor vedno, resno sodelujejo na velikem zboru in se v obsegu z delegati izven domačih krajev okrepe za nadaljnje svoje požrtvovalno apostolsko delo med našim delovnim ljudstvom.

Pozdravljeni bratje, ki hočete udeležiti srečo jugoslovanskega delovnega naroda!

1908 Narodna strokovna zveza v Ljubljani 1938

bo proslavila v dneh 3. in 4. septembra 1938
30letnico svojega obstoja po sledečem programu:

V soboto, dne 3. septembra 1938 ob 15. uri v dvorani Delavske
zbornice **slavnostni delegatski zbor**

delegatov podružnic in društev, učlanjenih v NSZ — dostop imajo delegati in gostje s posebnim vabilom.

Sobota, dne 3. septembra 1938 ob 20. uri v dvorani Delavske zbornice

akademija in družabni večer

s pestrim in izbranim sporedom — prireditve se bo vršila pri pogrnenih mizah s plesom. Vstop prost.

Nedelja, dne 4. septembra 1938 ob 10. uri dopoldne v dvorani Delavske zbornice

manifestacijsko zborovanje

na katerem govori Rudolf Juvan in dr. Jože Bohinjec. Pozdrav gostov.

Po končanem zborovanju se poklonijo udeleženci spominu Velikega Osvoboditelja kralja Petra I. in položijo na njegov spomenik venec.

Ob 13. uri skupno kosilo.

V ponedeljek, dne 5. septembra 1938 izleti po Gorenjskem. Ob 20. uri se vrši v sokolskem domu na Jesenicah v počastitev kraljevega rojstnega dneva prijateljski sestanek.

Izvrševalni odbor NSZ.

vzroki, zakaj je narodni živelj v Trstu korakal od uspeha do uspeha.

Ta moralna sila je kljubovala neprilikom in grozotam med vojno tako, da je narodno delavstvo prineslo v svojo novo in osvobojeno Jugoslavijo neokrnjen in neizpremenjen narodno delavski program.

Ta moralna sila obhaja danes tridesetletnico svojega postanka in tridesetletnico stalne moralne, kulturne in tudi materialne podpore bratskih češkoslovaških tovarišev.

Za brati Čehi smo korakali vseh trideset let v najtesnejših stikih, ob

enotnem mišljenju in hotenju in ob enotnem gledanju na vsa socialna še neresena vprašanja.

Delovne roke, ki vihte danes kladivo in pero, ki so prežeti nesmrtnih idej narodno socialnega strokovnega gibanja, s tridesetletnim jubilejem postavljajo nov mejnik razdobja med preteklostjo in sedanjostjo.

Ako bo moralna zavest in moč ideje delovnega ljudstva neokrnjena in neomadeževana, kakor je bila ob ustanovitvi, potem narodni delavec ne moreš in ne smeš imeti strah pred bodočnostjo.

Ivo Peruzzi:

Naš dan

Naš dan v jasnine nove je razpet,
mi k sebi hočemo na lastnih tleh,
nas druži misel, ki preraja svet,
da eno delo je in en uspeh.

Kar roka ustvarja in kar duh plodi,
naj združi se za domovine čast;
kar sejemo in kar nam obrodi,
je nedeljena narodova last.

Naj dela, kruha bo za vse roké,
poštenja sonce sij nam v zadnji kot.
Vsi živi naj se dneva veselé,
naj dokončá obljub se trnjev pot!

Potem kovači udarite jekleni takt,
da spev naš preko mej nam zazveni;
nas miroljubja druži večni pakt,
za srečo ljudstva polje naša kri!

Rudolf Juvan:

Nekaj misli ob 30 letnici NSZ

Sto in stoletja in še prej se je pred nami govorilo o človeških pravicah. Pri vseh narodih sveta je bilo hotenje po svobodi, napredku in socialni pravičnosti. Toda še pred 30. leti smo ugotovili, da ta ljudska volja ni prišla dovolj do izraza, ker je bilo predvsem delavstvo izpostavljeno največjemu izkoriščanju. Naš mali človek je bil suženj in odvisen od milosti vladajočih in od dobre volje onih, ki so si nagromadili velika bogastva na škodo delovnega človeka. Za težko delo je delavec prejemal le skromno miloščino. Dom našega delavca ni bil dom veselja in zadovoljstva. Otroci niso imeli zadostne hrane, ni bilo obleke, ker težko delo ni zadoščalo, da nasitiš in oblečeš vse, četudi so živo človeško bitje, kakor oni, ki žive v izobilju. Zaradi tega delo ni bilo tako spoštovano, kakor bi moralo biti, ker s še tako naporim delom nisi mogel ustvariti blagostanja. Eni umirajo v pomanjkanju — drugi pa uživajo vse zemeljske dobrote.

Toda tudi v narodnem oziru smo čutili zapostavljanje. Slovenski delavci so bili preganjani in zapostavljeni samo zato, ker so bili sinovi slovanske matere. Ni torej čudno, da je naše delovno ljudstvo prišlo do spoznanja, da mora ono samo ozdraviti nezdrave in nevdružne razmere, da mora samo najti pot iz te zadržljive atmosfere, da je delavstvo začutilo potrebo po samopomoči in samoobrambi — po svoji strokovni organizaciji. Do istega spoznanja pa so prišli tudi oni, ki so videli vso to krivico, zato stopili v krog teptanih in preganjanih in z njimi roko v roki vodili borbo za zmago pravice in resnice. Duševno in ročno delavstvo se je znašlo v enotni fronti. Iz tega neznosnega ozračja se je porodila NDO in kasneje NSZ kot nacionalna in socialna predstavnicina in zagovornica našega delavstva.

Rad se spominjam onih časov, stremljenj in idealov, nad, iluzij in bojev, razočaranj in zmag, vsega, kar je takrat raslo v moji duši, česar si upa mladost in kar dela mladost lepo in prijetno. Pa četudi je od takrat že nekaj desetletij, pa hočem v duši in glavi še vedno čutiti pomlad, hočem vedno občutiti radost na klitju novih idej, radost nad delom za vse, kar je v soglasju z vestjo in prepričanjem, veseljem nad bojem za dobro misel

in nad sposobnostjo ne strašiti se zaprek in nevarnosti, globoko verovati v uspeh, nikdar ne prestatiti biti — optimist.

Razumeti moramo, da je naša tvorba sila le v optimizmu. V svojo stvar moramo verovati, živo verovati in niti v sanjah ne smemo dvomiti v zmago. Kdor prične dvomiti, kdor se sam zastrupi z analizo in skepsjo, je izgubljen in ničesar ne doseže. Zaigral je še predno se je podal na pot, je že brodolomec predno se je ukrca na ladjo. Napredek ljudstva je delo optimistov, skepsa in pesimizem prinašata razkroj in konec.

Večja izobrazba — boljši človek! Ponavljajmo si te besede zopet in zopet, kajti v njih je ključ k pravemu socialnemu napredku. Najtežja revolucija je spremeniti samega sebe. V nas samih je zlo, a v nas samih je tudi rešitev. Kdor ima smisel za pravico in resnico, ne more postati slabič v ničemer in nikjer. Če nalagam sam sebi velike dolžnosti, tem večja je moja moralna pravica ne spregledati krivici pri drugih. Zato smo v organizaciji in zato ima naša organizacija ne le značaj dela, marveč tudi borbe in taka mora tudi ostati. Toda rajši manj besedičenja in več dela. Podrobno, potrpežljivo in neprestano delo —

le v tem je napredek. Napraviti program, kako naj bo čez sto let, ni tako težko, ker se izmika kontroli, kot pa napraviti program za jutri. Iz malih

kapljic nastane potok in iz potoka reka. Cenimo somišljenike po resničnosti njihovega prepričanja in po vztrajnosti v malem, podrobnem delu. Kdor

Vaclav Klofač

Vaclav Jaroslav Klofač, ustanovitelj češkoslovaške narodne socialistične stranke in češkega narodno strokovnega gibanja.

se tu ne izkaže, naj ne govori o velikem delu. Veliko delo je uspeh tisočev malih del.

Nalog in dela je mnogo. Glavno je, da je vsak na svojem mestu, na tem za katerega se čuti najbolj sposobnega in da vsak vestno izvršuje svoje dolžnosti. Naj drug drugega ne ovira, marveč drug drugega podpira. Življenje si bomo napravili lepše, ako bo v nas dovolj dobre volje in odločnosti, prijateljstva in morale. Brez morale propade vsaka stvar in življenje brez morale, brez medsebojnega spoštovanja in ljubezni, ni vredno da ga živimo in brez teh lepih lastnosti bi propadlo tudi naše organizacijsko življenje.

Iz preteklosti se učimo za bodočnost. Nismo še izvršili svoje naloge. Za popolno osvoboditev našega delavstva je potrebno še veliko resnega in stvarnega dela. Pri tem delu pa mora sodelovati vsak posameznik. Nihče naj ne misli, da mu bodo le drugi izklesali pot v boljšo bodočnost. Vsakdo je dobrodošel pri skupnem delu za skupne velike cilje. Veliko je poslanstvo, ki ga imamo izvršiti, izvršili ga bomo, ako bo v nas dovolj volje in dela.

Z delom do zmage!

Ivan Tavčar:

Naša pot

Narodno-strokovna zveza združuje v svojih organizacijah nacionalne in napredne delavce, brez razlike, kateri nacionalni in napredni struji ali stranki pripadajo. Narodno-strokovna zveza sama po sebi ni politična organizacija in tudi ni sestaven del te ali one politične stranke. To tudi ne more biti, če hoče združevati vse napredne delavce. Poleg tega je pa celo koristno, da ima strokovna organizacija čim bolj proste roke, kadar vodi socialne ali gospodarske akcije, ki so tipično stanovske, v tem primeru delavske, in ki bi bile zelo ovirane, če bi bile vezane na strankine štatute in disciplino.

Narodno-strokovna zveza je tedaj nepolitična in strogo stanovska organizacija, ki pa seveda združuje samo v eno smer opredeljeno delavstvo, ki ima enotne poglede na narod in državo, na socialna, gospodarska in kulturna vprašanja, v kolikor pridejo do izraza pri uveljavljanju strokovnega pokreta.

Zaradi jasnosti naj še posebej ugotovimo:

Narodno-strokovna zveza je svobodna strokovna organizacija, ki nima nad seboj nobenega jerobstva v tej ali oni obliki. Samostojnosti Narodno-strokovne zveze ne bi posebej poudarjali, ker je sama po sebi razumljiva, če se ne bi v delavskem tisku delile strokovne organizacije med svobodne in odvisne ter pri tem poudarjalo, da so samo gotovi sindikati svobodni. Odvisnosti Narodno-strokovne zveze od kogarkoli še nikdar nihče konkretno dokazati ni mogel. Kako bi bila Narodno-strokovna zveza odvisna, če pa v vseh njenih akcijah odločuje le članstvo, to je neposredno na strokovnem pokretu zainteresirani delavci. Mislimo, da so v odvisnosti pri nas predvsem oni strokovni pokreti, ki so povezani s kompromisno dnevno politiko in s sklepi strankarskih organizacij. Takega strokovnega pokreta pa Narodno-strokovna zveza ni nikdar predstavljala.

Rekli smo, da se v Narodno-strokovni zvezi združujejo narodni in napredni delavci. Prav je zato, da svoj nacionalizem in naprednost posebej označimo ter s tem podčrtamo ideje, ki vežejo članstvo Narodno-strokovne zveze.

Ljubezen do naroda je živ studenec, iz katerega črpamo vso svojo moč in smisel do življenja, do vsega dela in udejstvovanja v družbi. Ljubezen do naroda ni odpovedljiv, hladno in razumno postavljen materialistični račun. Ljubezen do naroda mora biti nesebična in pripravljena na največje žrtve. Ker je naša ljubezen do naroda resnična in samo po sebi razumljiva, je ni treba obešati na največji zvon, ker o najtišjih in najglobljih čustvih človek nikdar kričavo ne razpravlja. Večno in brezpogojno mora ostati naše priznanje k narodovi skupnosti. Iz

te skupnosti se ne moremo nikdar izločiti in nikogar priznati, da je pomembnejši od nje. Zvezani smo z njo z življenjem in smrtjo.

Ljubezen do naroda je tudi najjačja osnova za državo, ki je bila iz te ljubezni ustvarjena.

Kakor pa od same ljubezni ne more živeti družina, ki je edinica naroda, tako od same ljubezni ne more živeti narod kot celota. Ljubiti narod se pravi delati zanj. Ustvariti moramo narodu socialne, gospodarske in kulturne dobrine, da bo lahko v zadovoljstvu in sreči živel. Zavračati moramo liberalno rodoljubarstvo in ga zamenjati z naprednim domoljubjem, ki nam nalaga, da skrbimo za vsakega poedince, celo pa za tako številni stan, kakor je delavstvo. Skrb za srečo in zadovoljstvo vseh članov naroda, torej tudi za delavstvo, je samo po sebi umljiva, če pravilno pojmuemo ljubezen do domovine. V tej zvezi je nacionalnost za delavstvo ne samo etično, ampak tudi eminentno socialno vprašanje.

Nacionalna skupnost se pa lahko uveljavlja le v demokraciji. Kako bi drugače tudi mogla priti do veljave volja vsakega člana naroda, ali celih skupin, ali stanov?

Demokracija pomeni svobodo. V svobodi je razmah človeka. V razmahu raste človek, ljubi, sanja, se bori, dela, misli, skratka: ustvarja se človek. Seveda pa ni smisel svobode kaos ali anarhija. Težimo za svobodo forme in ne za svobodo svojevoljnosti.

Masaryk prvi: Prava demokracija, utemeljena na ljubezni in spoštovanju do bližnjega in vseh bližnjih, je uresničevanje božjega reda na zemlji.

Zgrešen je nacionalizem, ki zanika demokracijo. Vsaj s tem ubija svobodo poedincev naroda. Narod kot celota pa ni svoboden, če člani naroda tudi niso svobodni. In ideal vsakega nacionalizma pa je svoboda, kulturna in materialna.

Važno pa ni samo, da se uveljavi demokracija v političnem pogledu, ampak mora demokracija prevladovati tudi v gospodarstvu. Prava in resnična demokracija je etično utemeljena le na uresničevanju ljubezni do bližnjega. Večni nauk o ljubezni do bližnjega pa uči, da ne stori nikomur ničesar, kar ne bi hotel, da drugi store s teboj. Želeti imam torej vsakomur najboljši. V tej želji za najboljšim je vsebovana nedvomno zahteva po socialni pravičnosti, na katero predvsem apelira delovno ljudstvo. Demokracija ne priznava gospodov, ampak voditelje našega gospodarstva in socialnega življenja in ne priznava izkoriščevalcev in izkoriščancev, ampak priznava le v vseh pogledih enopravne člane naroda.

Borba za socialno pravičnost je v veliki krizi. Nastaja vprašanje, ali se

naj borimo proti gospodarski in socialni neenakosti ali gospodarski in socialni bedi.

Marksisti žele uničiti kapitalizem in postaviti na njegovih razvalinah nov kolektivističen svet, kjer ne bo izkoriščanja in ne razrednih razlik. Dokler so govorili marksisti o kolektivistični družbi le teoretično, so za svojo tezo lahko navduševali delavstvo. Danes ko pa imamo pred seboj živi primer sovjetske Rusije, vemo, da kolektivistična država ne pomeni sreče za narod. Še več: primer Rusije kaže, da kolektivistične države sploh ni mogoče ustvariti. Gospodarska in socialna neenakost je tudi v sovjetski Rusiji ostala še naprej. Še več: ostala je tudi gospodarska in socialna beda.

Borba za kolektivističen svet je izzvala razredni boj, katerega nujna posledica je: diktatura proletariata.

Ako se postavimo na napredno in resnično demokratično stališče, moramo odklanjati razredni boj in moramo biti ne samo proti meščanski, ampak tudi proti proletarski diktaturi. Nobena diktatura ne pomeni gospodarske in socialne odrešitve naroda.

Primer sovjetske Rusije nam dokazuje, da kolektivistična uredba družbe

ne more odpraviti socialne in gospodarske neenakosti. Brez individualne in svobodne iniciative si ne moremo predstavljati trajnega družabnega ustroja. Sicer je pa to naraven pojav. Posebna sposobnost mora biti posebej nagrajena. Kakor pa ne sme biti nikomur omejeno njegovo delovno območje, tako pa v demokratični državi ne sme biti izkoriščanja posameznikov, ali celih skupin ali stanov. Svoboda individualizma se v nobenem primeru ne sme izrabljati v smeri gospodarskega in socialnega zasužnjevanja sodržavljanov. To tudi ni težko preprečiti, če je količjak dobre volje in ljubezni do narodove celote pri tistih, ki so poklicani, da vodijo državno gospodarsko in socialno politiko.

Proti gospodarski in socialni bedi se moramo boriti, proti gospodarski in socialni neenakosti pa nič manj odločno v toliko, kolikor povzroča izkoriščanje in ne dopušča vsem in vsakomur, da si lahko ustvari existenco, vredno kulturnega človeka.

Borba proti bedi pa mora iti le po poti resnične socialne, gospodarske in politične demokracije, ki ima svoj izvor v zdravem nacionalizmu. Tega se morajo zavedati tudi vsi tisti, ki vodijo strokovne pokrete delavstva.

Naloge našega pokreta

Kdor razume vse različne pokrete med našim preprostim ljudstvom in kdor tega naduto ne prezira, ta ve, da je naše ljudstvo v mnogih ozirih daleč pred onimi, ki bi ga morali voditi. Narod sluti oz. ve, da mora danes zasledovati druge cilje kot pred leti. Njegov čut, njegovo prerojeno naziranje mu kaže nova pota v groznem povojnem času, ki nam je prinesel od vseh strani toliko materializma in demoralizacije. Zato zbira naš narod močne zaloge novega idealizma. In to je tisto ozračje, v katerem je mogoče očistiti sebe in preroditi z mnogimi predsodki in pogreški obremenjeni socializem.

To mora biti tudi naloga našega pokreta. Samo politiziranje in strankarenje ne bo rešilo nikogar in ne bo nikomur nič pomagalo. Novi socializem znači notranjo revolucijo po Masaryku; revolucijo v glavah in srcih. Novi socializem zahteva od človeka da zapre v sebi človeka «stare vrste» in postavi človeka «nove vrste». Naš človek more biti le ta, ki častno živi v duhu tistih misli, ki so nas združile v pokret. Nihče ni brez greha in nikogar ni, ki bi mogel reči — čist sem. Ljudje so nepopolna bitja — zato so tudi stranke in pokreti nepopolni. Vzgjajmo se torej — skušajmo se približati popolnosti. Kazati s prstom na druge — ne da bi videl sebe, se pravi posnemati farizeje. Naše javno življenje težko propada. Ubija se idealizem — ubija se vera v ljudstvo ter se širita nezaupanje in dvom. Kam to

vodi? Zgodovina človeštva daje jasen odgovor. Moralni razpad je začetek konca.

Če hočemo, da pride pri nas do ozdravljenja razmer, je treba, da je vsakomur v prvi vrsti zavarovana osebna čast, kakor je to na Angleškem. Današnji položaj je nevzdržljiv. Ljudje, ki so občutljivi, zapuščajo polagoma javno življenje, ker mrze surovosti in klevete tako, da bodo ostali nazadnje v javni borbi edino še trdoškoči.

Zmaga demokracije

Nedavno je imel Roosevelt govor, v katerem je ostro kritiziral diktaturo. Dejal je, da so v časih, ko skušajo diktatorji potisniti kazalec časa nazaj s požiganjem knjižnic, z zatiranjem in izgonom znanstvenikov umetnikov, godbenikov, pisateljev in učiteljev in s cenzuriranjem novic, literature in umetnosti, dane nove naloge deželam, kjer se plamte baklje svobodne misli in svobodnega pouka. Knjige je mogoče sežgati in mesta opletniti, toda hrepenenje po svobodi neprestano gori v srcih prostega ljudstva. Zmagala bo demokracija potom demokracije in izobrazbe, ker nobe-nega naroda ni mogoče obdržati v večni ignoranci in večnem suženjstvu.

„Nova pravda“ mora v vsako pošteno narodno družino.

Josip Vrbjak:

Smernice za bodočnost -- ob 30 letnici NSZ

V dobi tehničnega napredka, socialne delavnosti posameznika in organiziranih zajednic mora tudi delavska organizacija krečiti svojemu članstvu pota, po katerih se približuje delavstvo svojemu cilju. Dasi so pota različna, nam mora biti smoter popolnoma jasn.

V vseh državah, v vseh stanovih nastajajo nove smernice, ki naj oblikujejo družbo ali posamezne člane družabne zajednice. Pred seboj imamo toliko idej in ideologij, da se v tem oziru že prav težko spoznamo; še težje jih je kritično premostriti in pravilno presojati. Dasi je mnogokrat taktika na mestu, vendar mora imeti vsak organiziranec in vsa njegova skupina enak in skupen nazor o vseh vprašanjih, v prvi vrsti o onem področju, ki spada v delokrog zatiranega delavčevega življenja in delovanja.

V tem oziru je bila NSZ pred 30. leti in je še danes navezana na program, katerega je v dolgi dobi temeljito preizkusila in izpopolnila tako, da je z njim v treh desetletjih vzgojila, lahko rečemo, socialni tip človeka z močno kolektivistično osebnostjo, v človeka moči in dejanj, v človeka samostojnega mišljenja, močnega v socialni zavesti in državni predanosti, v socialno pravičnega državljanja ter koristnega člana delavske enote.

Med delavstvom raznih struj in smernic je dandanes zlasti na socialnem področju vedno več novih predlogov za oblikovanje novega, boljšega človeka. Ker se ti načrti, predlogi in ideje deloma močno, da celo ekstremno nasprotujejo, mnogo delavstva niti ne ve, kaj je prav in kaj bi

rado. Delavstvo je razkrojeno v razne delavske organizacije, velik del je tudi neorganiziran. Preveč je novih idej, po katerih hlastamo, bodisi zaradi novosti ali pa zato, ker so edine, za katere vemo.

Kar pasivno prevzamemo od drugih za svoje ter smo do dne prepričani, da je edino pravilno in eksistenčno upravičeno, je zmota.

NSZ je tekom 30-letnega delovanja spopolnjevala smernice svojemu cilju; po teh se ravna danes in je v njej organizirano delavstvo stober nacionalno zavednega, socialno pravičnega ter kolektivistično usmerjenega človeka. Dejanja govore — življenje uči.

Za bodoče naj skuša NSZ preoblikovati družbo v smer, da ne bo posameznik videl samo samega sebe, temveč bo tudi upošteval sočloveka. Vsak človek mora čutiti človekovo osnovno vrednost. S tem bo spoznal tudi notranjo vrednost dela, računajoč z delovnim človekom; tako bo prenehala razlika med dvema vrstama ljudmi, med višjimi in nižjimi, med gospodujočimi in služočimi. Reorganizacija človeške družbe tiče predvsem preoblikovanja človeka in z njim vred gospodarskega in socialnega reda. Zavlada naj bi resnična socialnost, t. j. duhovna in gospodarska enakopravnost ter medsebojno upoštevanje in strpljivost. V novi človeški družbi naj bi prevladovali pravičnost in nepotvorjena socialna ljubezen. Preneha naj hotena krivičnost zaradi osebnih koristi in osebno podcenjevanje sočloveka.

V tem pravcu želimo Narodno-strokovni zvezi novih nadaljnjih uspehov v boju za pravice vseh delavcev in nameščencev.

Anton Brandner:

Nekaj spominov na naš pokret v Trstu

Na Trst me vežejo najlepši spomini. Že Trst sam s svojo lego ob jadranskem morju in kot največje slovensko mesto je mogočno vplival name, mladeniča, ki sem se prvič podal v svet, predvsem pa razgibano narodno življenje, ki je kakor mogočen veletok potegnilo seboj vsakogar, ki v njem še ni docela zamrl čut pripadnosti do lastnega naroda. Skratka, Trst je plamtel narodnega navdušenja, številno slovenskih glasov je rastlo od volitev do volitev, šole so bile pretesne za slovensko deco. To življenje je tembolj vplivalo name, ki sem kot koroški Slovenec in član slovenskega omizja v Beljaku že doma okusil vse težkoče, ki se je z njimi boril naš probujajoči se narod ob severni meji.

Ko sem se po nasvetu rojaka Hochmüllerja, ustanovitelja in prvega predsednika Zveze jugoslovanskih železničarjev podal leta 1909. v Trst, je bila Narodna delavska organizacija (NDO) že ustanovljena in v polnem razmahu pod predsedstvom dr. Mandiča, ki je kot odločilen govornik z njemu lastno spretnostjo znal vžigati in privlačiti delavske mase, ki so bile ogrožene po narodnem indiferentizmu tako imenovane mednarodne socialne demokracije. S tem, da se je slovensko delavstvo odtegnilo pogubonosnemu vplivu in delovanju tržaške socialne demokracije, ki so jo vodili Italijani in izkoriščali za svoje nacionalne težnje, je dobilo tržaško slovenstvo šele pravo oporo in trdno podlago, na kateri je gradilo z vso sigurnostjo svojo nacionalno stavbo, kajti večina tržaškega slovenskega prebivalstva je pripadala delavskim slojem.

V predsedstvu NDO so dr. Mandiču, ki je bil preobložen z delom na združeno-gospodarskem polju in s svojo odvetniško pisarno, sledili dr. Sosič, dr. Kisovec in dr. Agneletto. Jaz sem se sprva udeleževal v izobraževalnem odseku NDO, od l. 1912. pa kot strokovni tajnik. Kot tak sem

bil v stalnem stiku s članstvom in funkcionarji organizacije ne le v mestu, ampak tudi v bližnji in daljnji okolici (v Istri in na Goriškem), kjer je imela NDO svoje podružnice. Člani in zaupniki so bili kakor odborniki oziroma voditelji požrtvalni in navdušeni ter so verovali v zmago pokreta. Pokojni dr. Rybař se je kot član nadzorstva in kot državni poslanec z menoj udeleževal mnogih naših zborovanj, posebno agilen pa je bil dr. Kisovec in se mora smatrati, da je pod njegovim predsedstvom stopila NDO v drugo fazo svojega razvoja.

Za naš pokret so se pričeli zanimati tudi na Štajerskem in Kranjskem. Na povabilo sem se udeležil tozadavnega zborovanja v Celju, večkrat pa sem bil v Ljubljani, kjer je tov. Juvan ustanovil in vodil na isti podlagi in z istimi cilji Narodno socialno zvezo. O priliki nekega mojega govora na zborovanju NSZ v Ljubljani, v katerem sem se skliceval na moč slovanstva, je oblast NSZ razpustila. Navzoč sem bil na dveh kongresih narodnega delavstva, na katerih se je skušala dati pokretu širša podlaga. Prvi kongres, ki mu je prisostvoval tudi br. Klofač, se je vršil v Trstu, drugi pa v Ljubljani.

NDO je ves čas svojega obstoja bila hud boj predvsem s socialnimi demokrati, ki so ji nasprotovali povsod, kjer so čutili, da se majoje njihove postojanke. Boj je bil naravno najhujši ob ustanovitvi leta 1908. Po vrsti se prihajale pod okrilje NDO stroka za stroko. Celu hišne in gospodinjske pomočnice so tvorile posebno skupino, ki je v ostalem sila živahno delovala. Ena najpoznejših strok, ki je prešla v vrste NDO, je bila zidarska, za katero se je vršila huda borba ne le idejna, ampak tudi fizična, o čemer lahko priča prvi predsednik te skupine tov. Pregarc, ki sva hodila skupaj na zborovanja. Iz NDO je izšla

tudi Zveza jugoslovanskih železničarjev. NDO je bila pomembna ne le v nacionalnem pogledu, marveč tudi v socialnem, saj je vodila več mezdnih gibanj in stavek proti delodajalcem, ki so hkrati bili naši narodni nasprotniki. Zlasti se je borila NDO za interese domačega slovenskega delavstva proti importiranju tujega delavstva iz Italije. Narodna borba je bila hkrati socialna in obratno.

Za naraščaj je bilo preskrbljeno z ustanovitvijo Narodno-socialne mladinske organizacije, ki se je zelo uspešno in naglo razvijala. Ob izbruhu vojne sem za pok. juristom br. Požarjem vodil organizacijo jaz kot njen podpredsednik. Vsi člani te organizacije so bili usmerjeni slovansko in protiaustrijsko enako kakor češka nar. soc. mladina (vodja br. Špatny). Uspehi so se pokazali že ob mobilizaciji. Ker so nas oblastva zasledovala in ker je bilo tudi delovanje NDO onemogočeno, sem v poletju 1915 kot zadnji strokovni tajnik NDO zapustil Trst in odpotoval domov na Koroško, od koder sem bil istega leta na jesen pozvan v vojaško službo kot črnovojnik.

Na vprašanje ali in kakšne uspehe je obrodilo naše delo pri NDO v Trstu, nam najnazorneje odgovori mo-

gočen majski pohod narodnega delavstva po tržaških ulicah leta 1914. torej neposredno pred svetovno vojno. Ta pohod z zastavami in godbo na čelu je kakor mogočna reka, ki se ji nič ne more upirati, javno pokazal moč in borbenost NDO, ki je uživala simpatije vsega slovenskega Trsta. Med potjo so bili na več krajih spopadi z Italijani, toda vse, kar se je pohodu zoperstavilo, se je moralo umakniti ali pa je bilo pogazeno. Tak pohod je bil v načrtu tudi v Gorici o priliki izleta NDO iz Trsta, a ga je oblast prepovedala, ker so italijanski časopisi zagnali divji krik.

Naše zavedno slovensko delavstvo v narodnih vprašanjih istih misli, kakor ostalo slovensko meščanstvo Trsta, za njim pa mladina s še radikalnejšimi pogledi in zahtevami, tak je bil naš položaj v Trstu, ko nas je zalotila vojna. Na tem dejstvu ničesar ne izpremeni zahteva po politični osamosvojitvi narodno-socialnega pokreta, ki se je pojavljala od strani mlajše struje. Kaka bi bila naša bodočnost, če bi nesrečni zaključek vojne ne odtrgal od nas najzavednejšega dela našega naroda, ni težko uginiti.

Toda seme, ki je bilo v Trstu pred 30. leti uspešno zasejano, klije v Jugoslaviji dalje in dozoreva v nar. soc. strokovnih organizacijah.

Demokracija izhodišče reda, pravic in zadovoljstva

—k Najznačilnejša osnova demokracije je spoštovanje človekovega dostojanstva in spoštovanje človeka kot poedinca, skupino in ljudstvo, ki tvori narod.

Demokracija zahteva, da bodi vladna oblast po ustavi v rokah vsega ljudstva, kot politična smer pa je težnja v tem, da se čim širši sloji udeležujejo pri državni zakonodaji in upravi.

Odnos demokracije vladavine do ljudstva je najmoralnejši, vlada je le administrativni organ, ki zastopa poverjene ji koristi ljudstva. V pravi demokraciji živeče ljudstvo dobi možnost za medsebojno lojalno pretehtanje vseh ljudstva se tiče vprašanj in odobritev v taki obliki, da čim pravičneje služi celoti kot socialni družbi.

Le v pravi demokraciji je mogoče uveljavljati razna naziranja in ideologije, ker pozna demokracija ne samo osebno svobodo, marveč tudi svobodo duha, svobodo prepričanja in uveljavljanja.

Princip demokracije leži pač v tem, da vsak posameznik na enak način sodeluje pri upravljanju kolektivnih interesov.

Le v demokraciji družbenih odnosih je možno visoko razviti zavest posameznika in ljudstva do dolžnosti in odgovornosti.

V Evropi je dala pobudo za demokracijo ideologijo francoske revolucije, katere voditelji so vrgli v svet geslo: «o enakosti, svobodi in bratstvu», ki je prodrlo preko vseh meja evropskih držav do najoddaljenejših kmečkih koč.

Od takrat pa do danes se bije boj za uveljavljanje demokracijskih načel, kot izhodišče reda, pravic in zadovoljstva.

Klic po uveljavljanju demokracije je danes tem bolj potreben, ker se pred našimi očmi razvijajo dogodki,

ki tirajo človeštvo v nesrečo, ki bi se nikdar ne porajali, če bi vladal obzir do človeštva kateregakoli naroda.

Mi Jugoslavlani smo po veliki večini rojeni za demokracijo in nas peščica drugače orjentiranih ne sme spraviti iz ravnotežja in v resignacijo.

Bratski češkoslovaški narod s svojo demokracijsko ustavo in vlado doprinaša danes na žrtvenik demokracije težke žrtve, kolikor se tiče osebne svobode in svobodnega javnega udeleževanja ljudstva in skupin, ki tvorijo državni narod.

Vse to bi lahko izostalo, ako bi se oprijeli drugega načina vladanja, kakor ga imajo na primer njeni sosedi.

Čehoslovaki tega ne store in ostanejo pri svoji demokracijski vladavini, zato ker so samo na tej osnovi dosegli svojo državno in narodno samostojnost in svobodo.

Zato jih občuduje ves svet in dve tretjini Evrope sočustvujeta z njimi samo zato, ker kljub težkim izpadom sudetskih Nemcev ostanejo dosledni svoji demokracijski ideologiji.

Avtoritarna oblika vladanja ne pozna svobode, ne dostojanstva posameznika ali skupine. Tak režim ne odreja ljudstvu samo svobode in dostojanstva, marveč tudi vsako možnost za samoopredelitev.

Pri takem vladanju je nemogoče razviti politične in kulturne zavesti poedinca in ljudstva, kar ima za posledico propadanje kulturnih vrednot in vodenja v barbarizem.

Mi Jugoslavlani se ogrevamo za demokracijo, dobro vedoče, da je le v demokraciji spas malega človeka v družbi, ki kot enakopravno bitje lahko doprinaša svobodno in brez ovir svoje sposobnosti in pristnosti za koristi ljudstva, da bo srečno. Če bo srečno ljudstvo, bo srečen tudi mali človek. Le pot demokracije vodi nas in vse Slovane k sreči in blaginji.

K napredku

Napredek je mogoč le tam, kjer ljudje nimajo strahu pred resnico, kjer se slika življenje resnično tako, kakršno je.

Zgodovina je učiteljica človeštva, vendar se zdi, da se ogromna večina človeštva iz zgodovine ni ničesar naučila, sicer bi se ne dogajale stvari, kakršne se dogajajo.

Človeštvo se pač vrača k starim napakam. To bi ne bilo nikdar mogoče, ako bi se kolektivni človeški duh iz zgodovine kaj naučil.

Naši potomci, ki bodo pisali zgodovino naših dni, bodo našli med kruto sedanjostjo in srednjeveško preteklostjo neverjetno podobnost. Razlika se bo našla samo v tem, da se je šlo

v srednjem veku za verske dogme, danes se pa gre za politične.

Danes se uvaja politične dogme s tiskom, ki ureja in vodi javno življenje.

Naloga tiska je, da naj bo verno in nepokvarjeno zrcalo vsega, kar se v svetu dogaja. Dolžnost tiska je, da pove ljudem čisto resnico.

Zato pa rabi tisk svobodo, ako hoče biti oko in uho sveta.

Zaradi tega bi moral biti tisk predstavnik javnega življenja in mišljenja, zastopnik vseh novih idej, želj in pravic naroda in njegov najozjji sodelavec.

Obrt in industrija

Kakor vemo, je moderna industrijska proizvodnja izražena s stalnim naraščanjem veleobratov. Direktna posledica tega razvoja je poudarjenje obrtniškega vprašanja, ki se velikokrat uvaja kot nasprotstvo vprašanja industrijske proizvodnje. Popolnoma nepravilno je gledati na obrtniško vprašanje kot na stanovsko vprašanje. Naša organizacija vztraja na načelu, da mora obrt uspevati edino v prosperiteti gospodarske celote. To pomeni, da vse uredbe, ki bi enostransko podpirale obrtnišvo na škodo katekole druge stroke, bodisi poljedelca, industrije ali konzumenta, kvarno vplivajo tudi na obrtnišvo. Sploh pa vse uredbe, ki imajo ustvariti monopol ali delni monopol gotove obrti, škodujejo interesu ostalih obrti.

Tudi v industrijski proizvodnji je nujno pregledati resnični razvoj, ki nam pokaže, da industrija ne ubija obrtnišva, temveč povzroča zaradi svojega nastanka in razvoja to, da nastane cela vrsta novih obrti. Tako je sicer avtomobilska industrija bila vzrok, da so izginili izvoščki in prevozniki, toda izvoščki in prevozniki so prešli sami k motorizaciji in danes je veliko več taksijev, kakor pa je bilo nekdanj izvoščkov s konjsko vprego. Poleg tega pa je vpoklicala ta industrija v življenje celo vrsto novih obrti, mehaničnih delavnic v svrhu popravila, čistilnic, prinesla je veliko dela tapetništvu in vpoklicala je v življenje celo vrsto novih cvetočih gostilniških obrti. Razen tega je povzročila velik razvoj gumarske industrije, dala vzpodbudo različnim cestnim napravam, katere vpokličejo v življenje kamenolome, obrate za proizvodjo katrana, umetnega asfalta itd. Zato je povsem ta trditve, da industrija uničuje obrt, nepravilna in jo je treba jemati bolj kritično.

Tam, kjer je mogoč prehod od ročne proizvodnje v strojno proizvodnjo, kakor n. pr. pri čevljarstvu — bi bil vsak boj obrti z industrijo brezuspešen. Drugače je to pri osebnih službah, katere nikoli ne morejo biti zindustrializirane (brivec, tapetnik), toda tudi pri teh obrtih odpade industrializacija, ker odloča ročno delo, kvaliteta, kjer tu ne gre za gromadno proizvodnjo, temveč za specialno izvršitev. Pravilna obrtniška politika mora te momente razumeti. Protežirati obrtnišvo na škodo gospodarske celote, pomeni brzdati njih zdrav razvoj. Uspeh, ki je dan momentano generaciji, tembolj obremenjuje bodočo generacijo.

Moderna obrtniška politika ne teži torej k monopolni zaščiti na škodo ostalega razvoja, temveč za podporo kvalitativne proizvodnje. Zato je velike važnosti obrtniško šolstvo in strokovna vzgoja obrtnišva. Naravno je, da moramo skrbeti, da bo moglo obrtnišvo konkurirati z malo industrijo. To je jako lahko v obrtniških društvi, katera si lahko na lažji način priskrbijo potrebne stroje in da tako

dajo svojim članom surove izdelke v nadaljnjo kvalitativno izvršitev. V konkurenci z industrijo morejo rokodelci tekrovati edino, če si prisvojijo industrijsko metodo in pri tem poudarjajo kvaliteto.

Če se govori o racionalizaciji, se ne sme pod tem pojmom razumeti samo tehnično racionalizacijo obratov, t. j. predvsem nadomestilo ročnega dela s strojnimi in odstranjevanje nepotrebnih izgub v proizvodnji. Racionalizacija je temeljno gospodarsko načelo napredka, zato jo moramo uveljavljati povsod, ne samo v proizvodnji, temveč tudi v ditribuciji in administraciji. Racionalizacija je škodljiva, če je nje namen le čim večji dobiček podjetnika. Racionalizirati je nujno iz višjega stališča narodnega gospodarstva, vse umestne člene je treba med seboj povezati tako, da si ne bodo nasprotovali, tako da bi racionalizacija ne bila nacionalizacija. Predvsem je nujno racionalizirati racionalno.

Biti proti racionalizaciji pomeni biti proti tehničnemu in gospodarskemu napredku. To bi lahko morda napravila država, ki je izolirana od ostalega sveta in ki ni odvisna od uvoza surovin in izvoza produktov, toda tega ne more napraviti država kakršna je Jugoslavija, ki mora vedno računati s konzumenti vsega sveta. Če racionalizira svet, moramo tudi mi, če nočemo, da se ne znajdemo v krizi in pogubi s svojo narodno produkcijo. Potrebno pa je, da se racionalizira smotrno. Predvsem je nujno, da bi se prizadevali izločiti iz narodnega gospodarstva nepotrebnih izgub. Nikakor ne smemo pojmovati racionalizacijo kot tehnično izpopolnjevanje, temveč moramo videti v njej to, kar v resnici je, namreč razumno ureditev produkcije, prometa, ditribucije itd. Ker posega tako globoko v gospodarske in socialne razmere, zahtevamo, da bi bila racionalizacija izvajana iz višjega in enotnega gospodarskega stališča.

Da bi bilo mogoče zanesljivo slediti gospodarskemu razvoju, je nujno postaviti posebni urad za preiskovanje in določanje konjunktore, ki bi s pripadajočimi statističnimi in javnimi uradi predstavljal funkcijo gospodarskega barometra. Temu uradu pa mora biti zagotovljena popolna neodvisnost od zunanjih vplivov.

Zaščitna carina industrijske produkcije je dopustna edino tedaj, če ima vzgojni smoter. Mi smo prepričani, da teži razvoj k mednarodni delitvi dela, kateremu so visoke carine zapreke. Zato odločno zastopamo stališče svobodne mednarodne trgovine. Carinske uredbe se hočejo obdržati le tam, kjer razen omenjene vzgojne tendence — morejo zagotoviti temeljni razvoj produktov, ki so za obstoj države neobhodno potrebni zlasti predmetov, ki služijo v obrambo domovine.

V borbi proti stroju

Borba delavstva daje v prečnem prerezu sliko koncentričnih krogov, ki rastejo takole: borba za mezdo, borba za delovni čas, borba za podražavljenje industrijskih obratov, borba za pretvoritev mezde v dividendo, borba delovnega razreda s parlamentom in na koncu borba najmočnejše razredne organizacije za državo.

Da povsem razumemo te pojave, moramo podčrtati dva osnovna biološka spoznanja. Prvo spoznanje je to, da življenje na zemlji sestoji iz dveh temeljnih slojev. Temeljni sloj je rastlina. Ta ima dar presnavljanja anorganske materije v organsko. Ona je sposobna, da uživa, da je zemljo. Žival (drugi temeljni sloj) tega daru nima. Žival je parasit rastline. Če bi žival in rastlina izginila, bi človek umrl od glada, ker nima sposobnosti, da bi asimilirala anorgansko materijo.

Torej je edina prava industrija človeka obdelovanje zemlje.

Drugo spoznanje je, da so stroji in vse orodje pripomočki telesnih orga-

nov človeka. Ti stroji niso izrastli iz človeškega telesa, temveč so projicirani iz človeškega mozga. Niso zraščeni s človeškim telesom, ampak so sestavni del kolektivnega človeškega organizma.

Veleindustrija, ki je v prvi vrsti vezana na belo raso, je s katastrofalno hitrostjo, iztrgala cele sloje ljudstva iz vasi, od obdelovanja zemlje. Ustvarila je sužnje strojev. Gigantski štrajki delavcev so bili in so posredni in nezavedni poizkus vrnitve k zemlji, k obdelovanju polja in obenem neposredni in zavedni upor proti strojem.

Obdelovanje polja je edina vitalna industrija. Vzemimo Anglijo — ona mora vsako leto zaposliti novih 250 tisoč delavcev. In ni čudno, da so mnogi trdili, da bo angleški narod postal «narod kulijev».

In zato vsak čas vzvalove množice z vzklikom: nazaj k zemlji. Zahtevale niso samo vrnitve k polju, temveč tudi vrnitev k ročni industriji. Pro-

glašale so urbanistično koncentracijo, komercialno ekspanzijo in eksploatacijo kot zlo in kot ničevost.

Sanjale so o obnovitvi vasi. Toda te čeprav močne in zdrave krike je polagoma prepil hrup, zadušil jih je ropot modernih tovarn.

Dedščino teh krikov je prevzel štrajk. V vsakem štrajku je ena najvažnejših komponent instinktivni odpor človeka zoper nesistematsko, brezglavo in zločinsko pomnoževanje strojev.

Mimo nas beže slike razvoja stroja: — kako se je stroj rodil — zagrabil v svoje klešče človeka — in ga ponižal v sužnja... Modro nebo je počrnelo od sajastih lis — in ne samo nebo, tudi človek, — njegovi domovi, roke in obraz, deca in duše delavca so polne pekočih saj —

Mladina je vržena v fabrike, obrt-

nik je vprežen v stroj, otroci oropani doma — dom jim je tkalnica, rudnik in plavži...

Še okrog leta 1840. je bilo v bombaznih tvornicah zaposlenih 5% otrok izpod 12 let — izpod 18 let pa 50%.

Toda napori človeka, da se osvobodi strojev, so rodili uspehe šele po letu 1850.

Doseženo je malo — borba in napori te osvoboditve pa trajajo še danes.

Industrializem ni zadel človeka kot strela z jasnega neba. Njegovi prsti se spuščajo k človeku počasi — ali k vsakemu —. Stroj je grabil človeški material in ga gnetel v nezavedno maso.

Toda ta masa se je v poslednjih 70. letih organizirala in končno jasno in odločno napovedala takšnemu stroju borbo na življenje in smrt...

Tamburaški zbor NSZ

Ko so naši voditelji pred tridesetimi leti ustanovili v Ljubljani takratno NDO, so takoj, pravilno razumevajoč želje in potrebe mladine, ustanovili tudi dramatični, pevski in tamburaški odsek. To se pravi: NDO ni hotela biti samo strokovna organizacija, temveč je stremela takoj od svojega postanka za čim večjo in popolnejšo izobrazbo svojih članov. Prirejali so predavanja in sestanke, na katerih se je vzgajala mladina v strogo narodnem, jugoslovanskem duhu. Imeli so tudi čitalnico.

Poleg knjig, to se pravi: dobrih knjig, je glasbeno sredstvo, s katerim si človek oplemenituje duha. Vedno se je našlo dovolj ljudi, ki so imeli veselje in tudi talent za to ali ono panogo glasbe. Vsi ti ljudje so se zbirali v prostorih NDO in v kasneje usta-

niso, in so bili — navdušeni. To je bil triumf!

Za tem koncertom, ki ga lahko smatramo kot višek dotedanega tamburaškega udejstvovanja in tehnične možnosti sploh, je prišlo iz nerazumljivih razlogov do počasnega razstajanja, ki je neizogibno vodilo v agonijo. Po tej dobi ne zabeležimo nobenega znatnejšega uspeha. To je trajalo vse do razpusta «Bratstva».

Njegovo zapuščino je prevzela NSZ. To je bilo v času, ko je svetovna gospodarska kriza dušila in tiščala k tlom še tako močne duhove. Brezposelnost, znižanje plač in podobno ni moglo razžariti prejšnjega življenja. Nastajali so novi problemi, zavladal je egoizem brez primere; vsak se je boril za kosček kruha, in popolnoma naravno je, da se nihče več ni zme-

novljenem «Bratstvu». Vsakdo pa ne more biti Paganini ali Padarevski, to je jasno. Za te ljudi je bila kot nalašč ustvarjena — tamburica. Instrument, ki že po svoji zgradbi najbolje odgovarja čutu preprostega ljudstva. Je lažji od vseh tako imenovanih «salonskih» instrumentov, ki pa, z dovoljno vajo seveda, nudi igralcu prav toliko možnost tehničnega razvoja, in z njim obenem tudi prav toliko glasbenega užitka.

Takrat se je razvilo družabno in glasbeno življenje, ki je obetalo mnogo lepih sadov, pa ga je, na žalost, pretrgala največja norost, ki si jo je kdaj izmislil človek — svetovna vojna!

Po vojni je bilo zopet «Bratstvo» — poleg drugih tamburaških društev, ki so tedaj poganjala iz tal kot gobe po dežju —, ki je prevzelo iniciativo v svoje roke. Tedaj se je tudi pokazalo, da tamburica, še danes tako omalovaževan instrument, niti zdaleka ne zasluži prezira, ki so ga nasprotniki najčesteje izražali s pridevkom — «ciganska» glasba.

«Bratstvo» pa je šlo vedno dalje po ravno začrtani poti. Ne ozirajoč se ne na levo ne na desno, so prirejali družabne večere in koncerte, na katerih se je jasno kazal plod njihovega kulturnega prizadevanja. Višek so dosegli okoli leta 1925. s koncertom v veliki dvorani ljubljanskega hotela «Union», kamor so prišli tudi mnogi, ki dotlej tamburice najbrže niti videli

nil za instrumente, ki so rjaveli in razpadali po kotih. Logično: prvi je trebuh, potem šele — kultura.

Pa tudi to je prešlo. Minilo je nekaj brezplodnih let, končno pa so se ljudje zopet umirili, privadili so se novim razmeram, in tedaj — tedaj so si zopet zaželeli nekoliko zabave. Ustanovili so zopet tamburaški zbor, ki se pa nekako kar ni hotel razživeti. Ljudje so prihajali in odhajali. Igrali so, in učili so se — kolikor toliko — a če ni pravega učitelja, so dejali, mora vse vrag vzeti. In so ga dobili. Pravega, najboljšega učitelja, ki so si ga sploh mogli želeli. To je bilo za zbor blagoslovljeno leto. Tisoč devet sto šest in trideset! Tedaj je stopil za dirigentski pult g. Alojzij Karmelj, ki bi lahko prikrojil zase slavni Cezarjev izrek: «Veni, vidi, vici.»

Točno! Prišel je, videl je, in zmagal je. Od tistih dob je tamburaški zbor pričel zopet s pravim delom, in kar je še važnejše, tudi z — uspehom! Zbor je pod njegovim spretnim vodstvom ne samo dosegel «Bratstvo», temveč ga celo visoko nadkrilil. Tov. Karmelj, sam komponist, se ni strašil dela. Neumorno je učil, pisal in prirejal za svoj zbor lastne in tuje kompozicije, s katerimi ga je privedel na višino, ki jo bo težko še kdaj dosegel kdo drugi.

Dosedanji uspehi? Mislim, da je popolnoma odveč naštevati vse nastope zbora in njegovih gostovanj po družnicah NSZ, ker je to itak dovolj (Nadaljevanje na 5. strani spodaj.)

Delavstvo proti vojni

Na zapadu še vedno krvavi obzorje od bratomornega požara, na vzhodu vedno z večjo besnostjo rohnijo topovi, sredina starega sveta pa pridušeno vre, kot pokrit lonec, ki mu razjarjene pare lahko vsak trenutek poženo vrelo vodo preko roba. V svrhu ohranitve miru se vse mrzlično oborožuje, čisto slučajno se vršijo ogromne mobilizacije, in na manevrih se prikrito merijo vojne sile. Angleški državniki se odpovedujejo svojemu rednemu počitku, sicer so pa vseskozi veliki optimisti. Časopisje z debelimi naslovi oznanja olajšanje položaja, med vrsticami pa kriči o bližajočem se klanju narodov. Vprašanje je še samo, kdaj bo počilo.

Pri vsem tem bojnem razpoloženju po vsem svetu bi bilo zanimivo vedeti, kakšno stališče zavzema delavstvo napram bližajoči se vojni. Delavstvo kot najštevilnejši del vsakega naroda ima pač pravico soočevalati o tako važnem podjetju kot je vojna, ki lahko ves narod dvigne, pa tudi do skrajnosti uniči. Kdo bo drugi nosil posledice izgubljene vojne kot preprosto ljudstvo in kaj je ljudstvo drugega kot narod. Ko beremo, da se Japonci borijo proti Kitajcem, si navadno zamišljamo vsesplošno narodno besnost, ki je vrgla en narod v borbo proti drugemu. In če pogledamo, kdo se bori na eni kot na drugi strani, res vidimo, da ravno preprosti narodni sloji. Japonski delavec pošilja smrtonosni ogenj v slabotne grudi kitajskega kulija. Delavec se bori proti delavcu. Žuljava pest se dviga proti žuljavi pesti.

In zakaj? Kaj je vendar dovedlo siromaka, da sta zapustila svoje delo in da sedaj s poslednjimi silami skušata eden drugega oropati življenja, ki je itak obema sličilo življenju brezpravnega sužnja. Saj vendar ni nikake razlike med kitajskim kulijem in japonskim plantažnim ali tovarniškim delavcem. Kaj je vendar dovedlo, da se borita med seboj? Suženj se bori proti sužnju, kot v starem Rimu gladiator proti gladiatorju — v zabavo rimskemu meščanstvu. In

če Japonec uspe, ali se bo njegov položaj kaj izboljšal? Ali bo prestal biti suženj? Ne. Zopet se bo vrnil na plantažna polja ali v tvornico in zopet bo garal od zore do mraka za nekaj skodelic riža. In obratno, če zmaga kitajski kulij? Zato bo še vedno prevažal svojo rikšo za nekaj penijev dnevne plače.

Kaj je torej pognalo oba nesrečneža v borbo na življenje in smrt?

Pognal jih je nekdo, ki bo imel od tega korist. In ta «nekdo» je kapital. Japonski? Kapital ne pozna narodnosti. Kapital je internacionalen, eks-panziven, borben in nenasiten. Preprosto delavno ljudstvo ne pozna imperializma, ne želje po svetovni oblasti, ne pohlepa po tujem ozemlju. Preprosti narod želi samo mirnega in znosnega življenja. Delati hoče in živeti. Živeti! Saj je človeško življenje itak tako kratko. Narodi sami si toraj ne želijo vojne. Bojno razpoloženje jim le vsilijo, poženo jih v strelske jarke in tam jim ne preostane drugega kot borba. Redko kdaj v človeški zgodovini moremo zabeležiti pravo narodno bojno razpoloženje. Tako se porodi le v slučaju, ko se narod bori za svojo svobodo in nezavisnost. Vse druge borbe so narodu vsiljene. Posebno še to velja za imperialistične, ki so samo odsev pohlepnosti velekapitala, ki poganja narode v borbo, da bi si prigrabil tako čim večje oblasti. In če bi preprosti narod na vse zadnje imel od imperialistične vojne kako korist, bi se dala še nekako opravičiti. Na žalost pa ima delavno ljudstvo od vojne samo še ogromno breme več na svojih ramah v milijonih invalidov, vdov in sirot.

Zato si delavno ljudstvo vsega sveta želi samo miru, v katerem se edino more razvijati duševna in materialna kultura, želi si znosnih življenjskih razmer, v katerih bo moglo človeku primerno preživljati dobo človeškega življenja.

Delavno ljudstvo po vsem svetu je zato odločno proti vsaki vojni, proti vsakemu nasilju in proti vsakemu krvoprelitju. R.

Naša mladina in učitelji

Nekaj dni še in odprla se bodo vrata šolskih poslopij. Skrb za svoje otroke se poraja ob tem času pri stariših in v novo šolsko leto stopajo z ličnimi čustvi.

Ne smemo prezreti neizpodbitnega dejstva, da je vprašanje naše šole obenem vprašanje višine narodne kulture. Učitelj-vodnik našega otroka pa mora uživati zaupanje vse javnosti. Kljub težkim časom, ki so šli preko učiteljskega stanu, ob pomanjkanju gmotnih in življenjskih sredstev, ni padla niti pri posameznikih, niti pri celoti vera v končno zmago učiteljskega poslanstva, ki hoče narod dvigniti iz nazadnjaštva na umskem, socialnem in gospodarskem polju.

Pogled v novo šolsko leto je negotov in posebno je negotova usoda našega otroka. Skrb pa, ki vstaja pred nami, je prehrana slovenskega ljudskošolskega otroka. Žalostna resnica

je, da večina slovenske mladine strada. Vprašajte, kaj bodo vedeli o tem povedati naši učitelji. Resnice so strašne. Ali je možno torej umsko napredovati, če nima telo zadostno množino hranilnih snovi. Lakota ni rodila dosedaj še nikakih uspehov.

Kako pomagati torej šoloobveznemu otroku? — V mestih in večjih naselbinah z razvitejšo industrijo deluje zasebna iniciativa. Razna humanitarna društva zbirajo milodare, s katerimi podpirajo revščino. Drobtina pade od tu tudi za šolsko mladino. Podmladki Rdečega križa tudi nabirajo prispevke pod vodstvom učiteljsstva. Z dobrovoljnimi prispevki, prosjačenjem in šolskimi prireditvami se zbere nekaj sredstev za mleko in kruh. Nekje podpirajo mlečne in krušne akcije za šolsko mladino tudi oblasti.

Toda vse to ne zadostuje. Predvsem bi morala tu pristopiti na pomoč občina, banovina in država in predvsem težka industrija.

Mnogo je problemov, toda najvažnejši je problem prehrane, ki je osnovna podlaga vsega uspeha ali neuspeha naših kulturnih pionirjev. Žal pa imajo tudi naši učitelji položaj, ki ne zaostaja dosti za otrokovim in je kot otroku treba zboljšati stanje tudi učitelju.

Izvršitev tega naj bo naloga vseh tistih v prihodnjem šolskem letu, ki so poklicani, da rešujejo najvažnejša vprašanja svojega ljudstva, ker le v izboljšanju socialnih prilik je mogoč viden napredek vsakega naroda.

Tovariši! Ob 30 letnici NSZ dokažite, da ste vzljubili svoje stanovsko glasilo s tem, da boste povečali krog naročnikov „Nove Prave“.

Načrt za državljansko vojno v ČSR

Mariborski «Večernik» prinaša v svoji izdaji z dne 29. avgusta sledeče informacije:

London, 29. avgusta. Pretekli teden je bil v evropski mednarodni politiki skrajno kritičen in se da primerjati samo s tistim tednom v maju, ko je stala nemška vojska na meji Češkoslovaške. Pred vsem je Nemčija v tem tednu še stopnjevala svojo časniško kampanjo proti Češkoslovaški. Nemški listi, ki so kakor znano, vsi pod najstrožjim nadzorstvom vlade, so objavljali članke in poročila skrajno hujskajoče vsebine. Na Češkoslovaškem so sudetski Nemci izdali poziv na svoje čete in pristaše, naj sami organizirajo «obrambo pred komunisti». Berlinska vlada je pa storila posebne korake pri veselih in drugih evropskih državah, katere je obvestila, da zavlačevanja in izigravanja sudetskega vprašanja ne bo mogla več dolgo trpeti in bo v primeru še nadaljnjih neuspehov prisiljena seči po drugačnih sredstvih. V Berlinu so, dasi ne-uradno, to vest zanikali, je pa bila pravilna. Kakor se izve, je hotela Nemčija na ta način izvedeti, kakšno stališče bi posamezne države zavzele v primeru oboroženega konflikta. Zlasti je pritisnila zadevno na srednje in male države, toda na svoje obvestilo ni dobila od prizadetih vlad nobenega odgovora. Zato je po svojih poslanstvih obvestila te vlade, da pod «drugimi sredstvi» ni mišljen direktni napad nemške vojske na ČSR. Toda tudi sedaj Berlin ni dobil odgovora. Srednje in male države so namreč zaprosile za zadevne instrukcije v Parizu, ki je njihova vprašanja poslal dalje v London.

«Drugačna sredstva».

V Londonu je nastalo pred vsem vprašanje, kaj bi bilo treba razumeti pod nemškimi «drugačnimi sredstvi», ako ne pomenijo napada s strani nemške vojske. Izvedelo se je končno, da se skriva za tem načrt za insceniranje državljanske vojne med sudetskimi Nemci in Čehi na Češkoslovaškem po vzorcu Španije. — Nemčija bi tajno oborožila sudetske Nemce z najmodernejšim bojnim orožjem. Ti bi nato izvršili sunkovit prevrat pod vodstvom svojih voditeljev in nemških častnikov kot instruktorjev in svetovalcev. Čim bi se to zgodilo, bi vrel iz vse Nemčije na Češkoslovaško «prostovoljci» in od tam bi prejemale sudetskonemške čete tudi orožje in strelivo. Na ta način bi postala Češkoslovaška nova druga Španija. Nemčiji pa ne bi mogel nihče očitati, da je Češkoslovaško napadla.

Češkoslovaška in Španija.

Te zanimive informacije, o katerih je javnost izvedela šele v soboto, bolj podrobno pa včeraj, so bile v zvezi z vsem ostalim glavni vzrok nervoznosti, ki je zajela zlasti Anglijo in jo prisilila k novim akcijam. V londonskih diplomatskih in vojaških krogih je prevladalo prepričanje, da Češkoslovaška ni Španija in se prevratni udarec zaradi pripravljenosti češkoslovaške vojske ne bi posrečil tako, kakor se je generalu Francu. Nasledek tega bi bila neizogibna odkrita nemška vojaška intervencija. To bi torej stvarno pomenilo isto kakor že direktni napad, brez uvoda z državljansko vojno. Da se to prepreči, ali da se Berlin znova opozori na čuječnost Anglije, je angleška vlada sklenila spregovoriti v soboto na usta finančnega ministra sira Johna Simona. Prvotni predlogi so se glasili, naj bi angleška vlada direktno izjavila, da bo branila Češkoslovaško v primeru

nemškega napada, toda med razpravo je zmagalo drugo stališče, ki ga je zastopal zlasti ministrski predsednik Chamberlain. Chamberlain se je postavil na stališče, da bi pomenila taka izjava, čeprav bi ustrezala dejstvom, vendarle grožnja in pritisk. To pa bi škodovalo razvoju nadaljnjih pogajanj v Pragi. Anglija želi, da se v Pragi najde res rešitev, ki bo ustvarila podlago za mirno sožitje sudetskih Nemcev s Čehi. Tu je bilo torej odločilno prav isto stališče kakor glede lorda Runcimana. Tudi njega angleška vlada iz istih vzrokov ni poslala v Prago kot svojega oficialnega zastopnika, ampak formalno kot zasebnega posredovalca. Zasebni značaj Runcimanove misije in govor sira Simona torej ne pomeni, da Anglija noče prevzeti brezpogojno obveznih garancij glede Češkoslovaške, ampak samo to, da si želi v češkoslovaškem vprašanju uresničenje resničnega sporazuma.

Simonov govor.

V tem znamenju je bil sestavljen zato ves govor, ki ga je imel v imenu angleške vlade v soboto v Lanarku na Škotskem sir Simon. Sir Simon je dejal med drugim, da je glavni cilj Anglije odstraniti mednarodne napetosti in doseči splošno mednarodno pomirjenje. Anglija je demokratična in bo taka ostala, toda kljub temu nima namena voditi proti nedemokracijskim državam politiko sovražstva. Pravilna rešitev obstoječih problemov se ne more doseči z nasiljem. Vsaka uporaba nasilja bi v določenih okoliščinah povzročila, da bi tudi druge neposredno prizadete stranke posegle v vojno. Če pa konflikt enkrat začne, nikdar ni znano, kako se bo razvijal. Tisti, ki izzivajo konflikte, ki bi lahko povzročili novo vojno, prevzemajo zato nase veliko odgovornost. Angleška vlada bo s podporo svojega naroda in ljudstva vsega imperija vrgla na tebnico vso težo svojega vpliva, da prepreči vojno, kjerkoli bi grozila.

Češkoslovaško vprašanje.

Kar tiče Češkoslovaške, je izjavil Simon, je bilo stališče angleške vlade popolnoma in točno obrazloženo že v izjavi, ki jo je v spodnji zbornici podal ministrski predsednik Chamberlain 24. marca. Ta izjava velja tudi danes v polnem obsegu in nima angleška vlada ničesar dodati in na njej ničesar izpreminjati. Angleška vlada priznava, da je treba češkoslovaški problem rešiti, a je tudi prepričana, da se da najti mirnim potom vsem ustrežajoča rešitev. Vojna ne bi poznala nobene meje. Padec Češkoslovaške bi lahko postal za bodočo Evropo tako kritičen, da je nemogoče vnaprej predvidevati vso zmedo, ki bi nastala. Tega se morajo zavedati vsi v vseh državah. Simon je nato opozoril tudi na Hullove in Rooseveltove izjave. Angleška vlada je zastavila na obeh straneh vse sile, da se doseže miren sporazum. Lord Runciman ni šel v Prago kot sodnik, ampak kot posredovalec. Ves miroljubni svet želi njegovi misiji uspeha. Lord Runciman ni v Pragi zastopnik angleške vlade, marveč zastopnik vseh ljudi, ki hočejo pravičnost in ljubijo mir.

Pred intervencijo v Berlinu.

V zvezi z vso to akcijo bo jutri važna seja angleške vlade, na kateri se bo sklepalo tudi še o direktnih korakih pri nemški vladi v Berlinu, da se doseže opustitev prenapljenih namer in mirna poravnava. Kakšni pa bodo uspehi teh prizadevanj, ne more še nihče prerokovati.

ZOBNI ATELJE - ORDINACIJA DENTIST BEVC JOŠKO

Ljubljana, Gosposvetska 4/I. (v hiši kjer je lekarna Kuralt) Telefon 32-96

Ordinira: za zobozdravstvo in zobotehniko, od 9-12-30 in od 2-5-30. Ob sobotah le do 4 pop. Po dogovoru se sprejema tudi izven teh ur. Cene so zmerne — vsem dostopne. Člani N. S. Z. imajo še poseben popust!

Zunanje politične vesti 20 let Jugoslavije — 30 let NSZ

Češkoslovaška je še vedno predmet evropskega zanimanja in zdi se, da kljub največji popustljivosti napram zahtevam sudetskih Nemcev ne bo prišlo do zaželenega sporazuma.

Sudetski Nemci, ojačeni z moralo od zunaj, stavlajo take pretirane zahteve, ki jih praška vlada kljub najskrajnejši popustljivosti sprejeti ne more.

Lord Runciman, ki igra vlogo svetovaleca in obenem zaupnika angleške vlade, je prišel zaradi trmoglavosti in nepopustljivosti sudetskih Nemcev v zelo težaven položaj.

Ta teden se mora to vprašanje rešiti, zato je pričakovati zelo važnih odločitev. Gre za mir ali vojno.

Ključ k miru tvori zadovoljitev zahtevam sudetskih Nemcev in bati se je, da bo morala ravno Praga za ohranitev miru v Evropi doprinesiti najtežje žrtve s tem, da bo primorana podeliti koncesije, ki bi jih v normalnih razmerah nikdar ne dala.

Na zadnji seji pod predsedstvom dr. Beneša v prisotnosti lorda Runcimana so se odigrale dramatične scene, o katerih javnost sicer še ni poučena, gotovo pa se je šlo za nove žrtve, ki jih naj Češkoslovaška nudi, da se Evropi prihrani mir in samo mir.

Izdelan je nov in skrajni predlog za rešitev manjšinskega problema in ako sudetski Nemci na te nove in najskrajnejše koncesije ne bodo pristali, potem je lahko vsemu svetu jasno, da se za sudetskim vprašanjem skrivajo drugi cilji.

Španija, dežela bratomorne državljanske borbe, je drugi problem, ki ogroža evropski mir. Republikanska uspešna ofenziva je postavila na glavo problem o umiku prostovoljcev, na drugi strani pa je močno demoralizirajoče vplivala na borbenost Francovih vojakov.

Vojna sreča je pač opoteča. Na tem pregovoru so izkusili največ tisti, ki so imeli Francovo zmago že skoraj v žepu, pa so zdaj glede umika prostovoljcev revidirali svoj prvotni pristonek in mnenje, kar je razumljivo, ker bi z izvršenim problemom umaknitve prostovoljcev trpela številna moč armade generala Franca.

Zato nihče ne ve, kaj prinese razvoj dogodkov v Španiji že jutri na krožnik onim, ki se trudijo, da bi se španski problem lokaliziral in ne ogrožal evropskega miru.

Nemčija je s svojo mobilizacijo dveh milijonov rezervistov spravila v zaskrbljenost zapadne velesile, ker kljub zanikanju z nemške strani se ne ve, kakšen je pravi namen te mobilizacije. Sicer je obelodanjeni odlok, da se manevri predčasno zaključijo, napravil ugoden vtis, gre se samo še za dejansko izvršitev obelodanjenega odloka. Čudno se sliši, da so bili med tem mobilizirani trije letniki bivših avstrijskih rezervistov, kar gotovo v mednarodnem življenju ni šlo brez zaskrbljenosti.

Italija, ki igra v češkoslovaškem vprašanju skoraj nevtralnno vlogo, se močno zavzema za ugoden zaključek Francovih akcij v Španiji. Saj je uradno priznala, da italijanske prostovoljce Italija sama vzdržuje s hrano in z vsemi drugimi vojnimi potrebščinami.

Anglija in Francija nastopata v teh zamotanih vprašanjih enotno samo v cilju, da se uporabijo vsa sredstva, da se Evropi prihrani mir. Slednja sicer grozi z odprtjem pirenejske meje proti Španiji, ako ne pride do zadovoljivega sporazuma glede umika prostovoljcev iz Španije, verjetno pa je, da bo Anglija s svojim vplivom preprečila vse, kar bi zamotane evropske probleme še poslabšalo.

Japonsko-kitajska vojna se razvija zadnji čas za Japonce zelo neugodno, kar je spriči velike oddaljenosti od domovine verjetno. General Čangajšek očitno tudi s tem računa, zato je morala njegovih čet danes zelo na višku.

Ako poštevalimo glas vplivnega vojaškega strokovnjaka, ki je dejal, da je japonski pohod na Kitajsko samo druga izdaja «Napoleonovega pohoda v Moskvo», je s tem povedano dovolj.

Radostna čustva naj bi prevzemala vedno vsakega iskrenega narodnega delavca ob vsaki proslavi njegovega delavskega pokreta. Še večje veselje in navdušenje pa mora vneti delavstvo ob dvojni, tako vzvišeno lepi proslavi, kakor je 30letnica narodno-strokovnega pokreta, a obenem 20letnica živahne borbe in vztrajnega dela za obrambo in osvajanje perečih delavskih socialnih in kulturnih pravic, že v svoji lastni samostojni, svobodni jugoslovanski domovini. K takemu slavnemu trenutku naj nas narodne delavce poveže iskren ponos v eno krepko celoto, z željo, da se z nami združijo tudi vsi oni pošteni, dostojni in kreposti delavci, ki še do danes niso prišli do pravega spoznanja; ceniti in spoštovati svojo narodnost ter tako spoznati samega sebe in imeti zadostno zaupanje v sebe in v moč enotnega narodnega delavskega stanu.

Preudarite in razsodite: delavski stan je le eden in tako more uspešno delovati tudi samo le ena strokovna organizacija, združujoč vse strokovne edinice v močno narodno strokovno zvezo.

Kar nam pripada ... to naše je

Naša stanovska miselnost smelo zavzema stališče, vsikdar braniti z vso odločnostjo to, kar pripada poštenim, zvestim in narodno zavedajočim se delavcem. Mi ne iščemo nič tujega ali krivičnega in tudi ne maramo gojiti nikašne prenapetosti, zagrizenosti ali zakrknjenosti. Ne poznamo petolizništva in klečeplastva, marveč se le pre-dobro in popolnoma zavedamo svojega stanovskega prepričanja, s katerim se hočemo vselej in povsod boriti le za doseg svojih perečih socialnih in kulturnih zahtev in pravic.

Vsakega dostojnega, vestnega in odkritosrčnega rodoljuba, ki koristi telesno ali duševno našemu jugoslovanskemu občestvu, mora vsikdar prevevati krepka in vzvišena samozavest in široko razsodno spoznanje, da z radostnim ponosom spoštuje svoj narodni jezik, ker ni nobena sramota ali celo manjvrednost pred katero drugo narodnostjo.

Z jasnim, odločnim in stanovitnim zaupanjem v samega sebe ter v enotno močno jugoslovansko delavsko celoto se morejo roditi vsi oni uresničujoči sadovi, ki nam jih dandanes zaradi prevelike mehkužnosti in puhle trdo-

Ozreti pa se moramo ob tej veličastni priliki na vse ogromno bogastvo, ki ga je ustvarilo delavstvo s težkim in mukepolnim trudom ob svojem pičlem in skromnem življenju. Če pa še prištetimo ves veliki riziko in ogromne smrtne žrtve dela, potem danes smelo kličemo, da se naj tudi revnemu delavstvu prizna primerno življenjsko veljavo in ustvarjajočemu delu da ono zaslužno čast, ki bodi vsem skupaj v ponos in veselje.

Zato naj nas pojačeno bodri le pogum, krepka, zdrava narodna zavest in vztrajno, odločno in treznorasodno stanovsko delo, ki bo zamoglo uspešno osvajati svojemu poštenemu delavstvu socialno in narodno kulturno dobrobit, ki se nam jo mora neokrnjeno priznati.

Ne pozabimo pa poleg vsega tega radostno vzklikniti, naj nam Bog ohrani našo ljubo domovino in vladarski dom še v nedogledno srečno bodočnost zadovoljstva in miru, da bomo tako zamogli v bodoče pospešeno in uspešnejše graditi in urediti tudi svojemu omalovaževanemu delavskemu stanu dostojno primeren in pošteno zaslužen delež.

vratnosti tolikih onemogočajo pustolovsko objestni samogoltnosti.

Zaradi tega mi ne klecemo. Tem bolj nas vse to bodri in pri tem spaja naše žuljave roke, oznojena čela in izmučena telesa, a zlasti še naša čisto narodnozavedna srca, za čimprejšnjo doseg svojih upravičenih teženj in pravic. Le v neomajni stanovski zavesti, združeni v nezlomljivo moč Narodne strokovne zveze, se bomo veliko laže, poslednje in uspešnejše borili proti slehernemu zlu, ki še zdaj tako globoko korenini med nami, ter nas neusmiljeno bije, stiska in do skrajnosti izsesava.

Zatorej ostanimo mi delavci zvesti borci in budni čuvarji narodnega poštenja in pravičnosti. Le takšna čista zavest, trezna preudarnost in pravična razsodnost bodo okrepile in ojačile našo medsebojno ljubezen, z iskrenim spoštovanjem v veličast božjega stvarstva, predvsem naše divne domovine jugoslovanskega naroda. Mi ne smemo nikdar lahkomišlno zametavati vseh teh neprecenljivih blagodat, temveč vselej zvesto čuvati, junaško braniti, zlasti pa to: «... kar nam pripada, to naše je — oropat tega nas nikdo ne sme!

Iz naših delavskih krajev

VSEM ČLANOM NSZ

Opozarjamo vse člane NSZ, ki se bodo udeležili proslave 30letnice NSZ v Ljubljani, da se točno ravna po navodilih v naši zadnji okrožnici. Delegati za delegatski zbor, ki bo v soboto ob 15. uri popoldne, morajo prispeti v Ljubljano najkasneje do te ure. Vsi delegati se udeležijo tudi družabnega večera, ki bo v soboto zvečer v dvorani Delavske zbornice. Vse ostalo članstvo pa se udeleži glavnega zborovanja, ki bo v nedeljo dopoldne prav tako v dvorani Delavske zbornice.

Pozivamo vse članstvo, da bo točno na mestu in da se brezpogojno pokorava rediteljem. Zborovanje NSZ mora biti dostojna manifestacija, vredna dostojanstva našega narodnega delavstva. Vsak udeleženeec naj si nabavi znak in kupi spominski spis, ako ga še ni naročil pri podružnici. Stavimo vsi svojo dolžnost, da bo naša proslava 30letnice res dostojna manifestacija vsega narodnega delavstva.

Jesenice

NAŠI PLAVŽARJI!

Izkoriščanje in prodajanje kovine iz rud je znak pravilne delavnosti, ki oživlja in budi narodno gospodarstvo. Pridobivanje kovine — železa — je dandanes nacionalna potreba, ki sveži in zagotavlja na zemljskih zakladih dremajoči domovini srečnejšo bodočnost.

Kapaciteta in ponos je plavžarstvo, ki ni samo živa vez med rudarji in ko-

tudi naše prejemke, da gremo s časom narodnih potreb; zbuditi moramo mi mladi nosilci tradicije pozornost, da smo prvi, ki se zavedamo pravilnosti izkoriščanja čudodelne kovine in delitve v skupne koristi.

*

Sokolsko društvo bo kakor običajno tudi letos proslavilo rojstni dan Nj. Vel. kralja Petra II. dne 5. septembra zvečer z baklado. K sodelovanju so vabljeni vsa jeseniška društva.

Opozarjamo vse članstvo NSZ, da se te baklade v čim večjem številu udeleži. Proslava sama mora biti spontan izraz nas vseh v ljubezni do kralja in Jugoslavije. Proslave same se udeležijo tudi zastopniki ČOD iz Češkoslovaške, ki naj tudi oni ponesejo vtise v svobodno češkoslovaško državo, kako proslavljamo ta dan v industrijskih Jesenicah.

VABILO

na prijateljski sestanek, ki se vrši v ponedeljek 5. septembra t. l. v prostorih Sokolskega doma na Jesenicah ob 9. uri zvečer po bakladi. Na prijateljskem sestanku sodeluje tudi Sokolska godba. Ta prijateljski sestanek bo prirejen v pozdrav bratom Čehom, na katerega tem potom vabimo vse prijatelje demokratske češkoslovaške države.

Maribor

Prisrčna proslava 30letnice NSZ v Mariboru

Naša mariborska podružnica je proslavila v nedeljo 28. avgusta pomemben jubilej našega pokreta, 30letnico obstoja NSZ. V okusno dekorirani mali dvorani je stala ovita z narodno trobojko kraljeva slika, na njeni strani pa slika češkoslovaškega duhovnega vodje našega pokreta, ministra Alojza Tučnyja in našega dolgoletnega predsednika tov. Rudolfa Juvana.

Proslavo, ki je bila s strani članstva prav lepo obiskana, so počastili s svojim zastopstvom gg. Josip Mohorko, ki je zastopal Mariborsko sokolsko župo in meddržaven odbor sokolskih društev v Mariboru, prof. Lojze Bizjak, ki je zastopal Prosv. podporno društvo «Nanos», Fran Golež v zastopstvu Zveze kulturnih društev, dr. Igor Rosina v zastopstvu Zveze kmečkih fantov in deklet in prof. B. Sokolov v zastopstvu Ruske Maticice. Proslave so se udeležili tudi zastopniki našega naprednega tiska.

Ob 10. uri je pevski zbor «Nanos» zapel prelepo Juvančevo pesem «Slovanska», nato pa je podružnični podpredsednik tov. Karel Ravš pozdravil številne goste in članstvo ter poudaril veliki pomen praznovanja 30letnega jubileja NSZ. Za njim je v daljšem govoru orisal zgodovinsko pot našega pokreta strokovni tajnik tov. Kravos, ki je očitral prve začetke pokreta v Trstu in Ljubljani in se dotaknil vseh najvažnejših momentov v tem velikem pokretu. Njegov govor so zborovalci večkrat prekinili z odobravanjem, val ogorčenja pa je nastal v trenutku, ko je tov. Kravos pojasnjeval nujno potrebo te nacionalne delavske organizacije v Mariboru, kjer se je ravno te dni zgodil nov nečuden primer, da je moral odličen funkcionar in član NSZ odstopiti iz članstva in položiti svoj mandat na pritisk svojega nemškega delodajalca. Tov. Kravos je podčrtal nujno potrebo, da se strnejo v močno nacionalno družino vse obstoječe nacionalne organizacije, ki naj nudijo vso svojo podporo nacionalnemu delavstvu in njegovi organizaciji, da se ne bodo mogli več dogajati taki primeri, ki kričijo do neba in ki potrjujejo, da mariborski delavec še ni osvobojen in da še tlačani. S pozivom na kongres, ki se bo vršil 3. in 4. septembra v Ljubljani in z vzklikom nacionalnemu delavstvu je zaključil tovariš Kravos svoj govor.

Po govoru tov. Kravosa je kot prvi pozdravil g. Josip Mohorko za Sokolstvo, ki je iskreno čestital NSZ in njenim funkcionarjem na tridesetletnem težkem delu v korist narodnega delavstva. Reminisciral je nekaj lastnih doživljajev izza velikega delavskega kongresa, ki se je vršil 1915. leta v Ljubljani in obljubil, da bo Sokolstvo vedno in ob vsakem času budno stalo

na straži v obrambo nacionalnih interesov ne le nacionalnega delavstva, ampak vsega naroda. Za njim je čestital k proslavi za Zvezo kulturnih društev g. Fran Golež, ki je med drugim izjavil, da je ZKD ponosna, da ima v svojih vrstah take odlične edinice, ki že nad 50 let vršijo važno in hvaležno nalogo med našim narodom. Navdušen in programatičen pozdravni govor je imel zastopnik Zveze kmetijskih fantov in deklet g. dr. Igor Rosina, ki je potegnil paralelo med pokretom kmetijskega življa in narodnega delavstva. Oba imata enoten program, ki se bistveno ne razlikuje in oba orjeta trdo ledino v dobrobit kmetijskega in delovnega ljudstva Jugoslavije. Z žalostjo je konstatiral, da je slovenska javnost prav malo ali nič storila za nacionalno delavstvo in da je žalostno, da se še po dvajsetih letih svobodne Jugoslavije lahko dogajajo primeri, kakršnega je navedel slavnostni govornik. Pa tudi odgovorni činitelji ne kažejo one energije, ki bi jo morali pokazati. Tako se z mestnega magistrata še ni slišala odločna beseda v obrambo našega narodno zavednega delavca. K koncu je govornik iskreno čestital k 50letnici NSZ in obljubil vso pomoč. Navdušeno odobravanje zborovalcev je pokazalo, da je govornik govoril vsem iz srca. Nadalje sta pozdravila proslavo še prof. Bizjak za Prosvetno in podporno društvo «Nanos», kot zadnji pa za Rusko Matico g. prof. B. Sokolov.

Podpredsednik tov. Ravš se je vsem govornikom iskreno zahvalil na čestitkah in lepih izpodbudnih besedah ter pozval vse člane in navzoče, naj se pridružijo vsem onim, ki pohitijo 5. in 4. septembra v Ljubljano na kongres NSZ. Za tem je zaključil izredno lepo uspelo manifestacijo naše misli v Mariboru.

Vsem mariborskim članom NSZ. Naši delegati odpušajo v Ljubljano v soboto 5. septembra t. l. z dopoldanskim vlakom. Vsi ostali potujejo v nedeljo zjutraj z vlakom ob 5. uri. Sestanek na kolodvoru četrte ure pred odhodom vlaka. Vsi oni, ki so se prijavili v tajništvo, pa tudi neprijavljeni, naj se zberejo točno en četrte ure pred odhodom vlaka pred postajo. Vsakdo naj si nabavi nedeljsko povratno karto do Ljubljane. V Ljubljani naj karte ne odda. Ob prihodu v Ljubljano naj se vsi udeleženci podajo takoj v dvorano Delavske zbornice na Miklošičevi cesti. Pri vlaku bo čakal eden naših delegatov. Odbor prosi vse člane in članice, ki le morejo iti v Ljubljano, naj se gotovo pridružijo. Vsi in vse v Ljubljano na našo veliko manifestacijo!

Jubilejne spise in jubilejne znake dobi mariborsko članstvo v našem tajništvu, Sodna ulica 9/III. Vsak član in vsaka članica naj si kupi jubilejni znak

in spis. V spisu najde vsak naš član mnogo zanimivega gradiva iz našega pokreta in se tako seznanja še bolj podrobno s tem našim pokretom. Cena jubilejnemu spisu in znaku je zelo nizka in ne more biti izgovora o previsoki ceni. Vsak član, vsaka članica imej naš jubilejni znak in spis.

Zagorje ob Savi

Podružnica Narodne strokovne zveze v Zagorju ob Savi poziva svoje članstvo, da se v čim večjem številu udeleži jubilejne proslave 50letnice NSZ v Ljubljani, ki se bo praznovala 5. in 4. septembra t. l.

Dragi tovariši! Pokažimo našo narodno delavsko zavednost in manifestirajmo za naše delavske pravice, pokažimo, da se zavedamo svoje dolžnosti nasproti organizaciji kakor tudi proti javnosti. Zato vsi na plan v borbo za naše delavske pravice in za obstoj našega narodnega pokreta NSZ!

Stroški so malenkostni, tako da jih lahko vsak član brez škode utрпи. Vsi, kateri se udeležijo proslave v Ljubljani, morajo brezpogojno imeti jubilejni znak, kateri stane samo 4 din. Znaki se dobijo pri tajniku tov. Radomiru Lovšku.

Vse tovariše pa prosimo, ko se vrnejo iz Ljubljane, da se udeležijo tudi sokolskega nastopa na Lokah, ki bo isto nedeljo popoldne.

Tovariši, v nedeljo dne 4. septembra vsi v Ljubljano!

Mežica

V nedeljo se je vršil članski sestanek, na katerem se je sklepalo o tekočem delu podružnice. Tovariš podpredsednik je podal izčrpno poročilo o seji Upravnega odbora, kateremu je članstvo z resnim zanimanjem sledilo. Storjeni so bili sklepi glede udeležbe na jubilejni proslavi tridesetletnice NSZ, ki se bo vršila v dneh 5. in 4. septembra v Ljubljani.

Naša podružnica bo proslavila 50letni jubilej 20. novembra na prav slovesen način. Ob tej priliki bomo tudi prvič nastopili v prosvetnem delu. Igrala se bo primerna igra iz delavskega doživljanja. Tovariš podpredsednik je predlagal ustanovitev «Posmrtnega fonda» v okviru podružnice ter je izdelal za ta fond poseben pravilnik. Predlog je bil od tovarišev z zadovoljstvom in veseljem sprejet. Sklepe se, da bo članstvo po že prej določenem načrtu priredilo pešizlet na praznik dne 8. septembra v št. Danijel, kateremu se bo priključila tovariška podružnica Žerjav.

Tov. Capuder izčrpno poroča o delu naših tovarišev v občinski upravi in odboru. Članstvo želi od tovarišev občinskih svetovalcev in odbornikov, da naj zastavijo vse svoje sile za čim boljše gospodarstvo, da bo naše sodelovanje viden dokaz zrelih delav-

skih mož. Ravno tako se izrazi želja, naj bodo občinski nameščenci vljudni pri uradovanju proti vsakomur.

Po končanem članskem sestanku se je članstvo razšlo s trdno zavestjo, da nam je treba delati le naprej brez miru, da očuvamo že pridobljene pravice delavcev in iščemo novih poti za zboljšanje in enakost človeške družbe.

Vsem tovarišem! Po sklepu članskega sestanka se vrši družabni pešizlet v št. Danijel na praznik dne 8. septembra, v primeru slabega vremena pa se preloži na nedeljo dne 11. septembra. Zbirališče v Mežici pred brivnico ob 8. uri zjutraj, odhod iz Mežice točno ob 8. uri. Da ne bo nobenih nepotrebnih izdatkov, naj si vzame vsak izletnik prigrizek s seboj. Prosimo vse tovariše, naj se držijo točno napovedane ure, da ne bo nepotrebnega čakanja. Točnost naj nam bo v življenju vedno vzor!

Želimo in vabimo, da se tega lepega izleta v najlepši kraj naše okolice udeleži vse članstvo. Povabite tudi prijatelje našega gibanja, da spoznajo nas in naše delo.

Sporočamo vsem tovarišem, da se je na članskem sestanku ustanovil poseben «Posmrtni fond». Naši tovariši blagajniki bodo pri prvi plači pobrali odpadajoči znesek za umrlega tov. Martina Pikalo ter prosimo, da se ta znesek pri plači upošteva. Tovariši blagajniki bodo imeli s seboj pravilnik, da se lahko seznanijo z njim vsak tovariš, kateri ni mogel v nedeljo na članski sestanek zaradi dela ali drugih nepredvidenih dolžnosti.

Neznosne so cene pri naših mesarjih. V Mariboru se prodaja teletina od din 8.— do din 10.—, pri nas v Mežici jo pa revni knap težko dobi in stane toliko, da si je revni rudar ne more več privoščiti. Pri nas je mesar, ki računa za teletino s kostmi kg din 14.—, brez kosti slabše vrste din 16.—, boljše vrste za zrezek pa din 18.—.

Čudne razmere vladajo pri nas v mesarski obrti. Znan mesar, ki se je pred leti trkal na svoja prsa kot neustrašen socialist, ki pa seveda danes že škili v drugo strujo, navija cene po svoji mili volji in snuje nekakšen kartel na ta način, da bi bila vsa Mežica odvisna od njegove mesarije. On pač misli, da se mora ubogi knap zadovoljiti z vsem, kar mu g. mesar postreže.

Pozivamo merodajne faktorje od bivše kmetijske zadruge, da takoj uredi zadevo rudniške klavnice, nad katero tudi misli gospodariti znani mesar, da se bo ista lahko dala v najem konkurenčnemu mesarju domačinu, da ne bo brezposeln. On ima tudi smisel za kulantno obratovanje, kakor za nakup in prodajo. Mi delavci, ki s

krvavimi rokami služimo denar, ne bomo podpirali ljudi, ki si pri svojem obilnem zaslužku kupujejo avtomobile, da se lahko vozijo na razne izlete.

Naše občinske očete pa prosimo, da posvečajo več pažnje na mesarske obrate ter naj poostrijo kontrolo nad mesarijami, posebno pa naj polagajo pažnjo, kakšne kvalitete kupujejo in kaj potem prodajajo. Upamo, da bo ta naš opomin imel zaželjeni uspeh. Prizadeti občani.

Lepa prireditve na Sl. Javorniku

Podružnica Narodne strokovne zveze na Javorniku je priredila v nedeljo zvečer lepo prireditve, katera je privabila toliko udeležencev, da je bila dvorana Sokolskega doma popolnoma zasedena. Prireditve je bila kot proslava 20letnice naše državne samostojnosti in 50letnica obstoja NSZ. Pri prireditvi so sodelovali člani Prosvetnega odseka in tamburaškega zbora NSZ iz Ljubljane. Na odru se je zbral celokupen odbor javorniške podružnice NSZ ter je predsednik tov. Kralj otvoril javno slavnostno sejo. Povdabil je pomen proslave ter končno predlagal, da se pošlje Nj. Vel. kralju Petru II. na Bled udanostna brzojavka. Predsednik centralnega Izvrševalnega odbora tov. Juvan je nato v daljšem govoru orisal naše boje za osvoboditev, omenjal je srečno naključje, da prav v tem letu praznujemo več jubilejev. Najvažnejši je 20letni jubilej naše osvoboditve in državne samostojnosti, 50 letnica znanih žalostnih septemberskih dogodkov v Ljubljani in prav tako 50letnica obstoja NSZ. V svojih nadaljnjih izjavanjih je podal pregled o delovanju NSZ od ustanovitve NDO do danes.

Nato je sledila spevoigra «Kovačev študent», katero so izvajali člani ljubljanskega prosvetnega odseka s spremljevanjem tamburaškega zbora NSZ pod vodstvom tov. Karmela Lojzeta, kateri ima največ zaslug za sijajen uspeh, tako da je ta točka zadovoljila vse obiskovalce, ki so pohvalili vzorno predvajano igro, oziroma petje in zaslužijo tako pevci kot tamburaši vse priznanje. Ako se pomisli, da morejo člani prosvetnega odseka posecati vaje le v večernih urah, lahko priznamo, da je bil uspeh te igre popoln. Želimo, da bi tudi ostale podružnice priredile podobne večere, kakor je to storila javorniška podružnica. Tov. Vozelj nam je zapel pri zabavnem delu prireditve nekaj prav uspešnih Bučarjevih kupletov ter je žel za svoj res sijajen nastop navdušeno odobravanje.

Po dovršenem programu se je razvila zelo animirana zabava s plesom ter je mladina rajala pozno v noč v največjem zadovoljstvu in veselju.

Karel Nový:

ŽIVETI HOČEMO

(Roman.)

«Nobenemu v nadlego, tega ne, naj me bo rajši precej konec. Tam bova pač laže živela.»

Bil je pobit, hudo mu je bilo kot majhnemu dečku. Grizel si je ustnice, da ne bi zaječal.

«Nikoli, Jože. Da boš vedel, tja bi šla s teboj kot tvoja žena ali pa z nekaj denarja in če bi tam dobil svoj nekdanji zaslužek. Drugače ne, drugače rajši ne govoriva o tem. Če bi si mogla tam kupiti kočjo in kos polja in v kočjo novo opravo.»

Medtem ko je ležal in strmel v strop, je šivala, brez prestanka šivala.

«Kdo ti bo danes prodal kočjo?» je dejal.

«Ali bi moralo biti ravno v naši vasi?»

«Da,» je pomislil, «ravno v naši vasi, kje drugje gotovo ne!»

Ni mogel zaspati, premetaval se je z ene strani na drugo in če bi bil sam tu, bi na glas preklinjal. Spomnil se je svojega prihoda v Prago in denarja, ki ga je zapravil, ne da bi vedel kako. To ga je bolelo kakor gnojna rana. Teden dni bi bil preskrbljen s tem, kar je pognal v nekaj urah.

«Magdalena, ali spiš?»

Spala je. Ni si je upal motiti, kajti ona dela, sedaj ona dela. Za valom jeze mu je planil k srcu val ljubezni, pod katerim mu je v trenutku postalo dobro kakor v prisojnem lazu.

Zjutraj je vstal jasnih oči, ko pa se je tisti mah domislil, da je izgubil trdno pot do dela, do svojega posla, do garancije, ki sicer krvavi prste in zaveda pljuča s prahom, ga je znova pograbil srd.

«Gromska strela,» je rekel, «to naj bo življenje!»

«Ne preklinjaj, tepček neumni, ti laže kaj najdeš kakor sem mogla najti jaz,» ga je tešila. «Boš videl,

Sem stopi, da ti naredim križ na čelo kakor ti ga je delala mati. Tu imaš dve kroni in pridil zopet h kosilu, nakupila bom jajc in kruha. Če nič ne boš opravil, se ne razburjal, boš pa jutri ali čez teden dni.»

«Ti torej nisi huda name?»

Prijateljsko se je nasmejala. Prag je prestopil s trdno vero v srečo.

Navadil se je svojih pohodov. Vsakokrat je dobil od Magdalene dve kroni, za eno si je kupil cigaret, za drugo je kosil, kajti vračal se je šele proti večeru. Delo je iskal in ga ni iskal. Iskal je dela in ga ni dobil in ni ga iskal v pričakovanju, da mu pade v naročje, kakor se mu je dogodilo prvič in kakor se mu po vsej priliki nikoli več ne bo.

Magdalena je šivala zdaj tu zdaj tam, kakor se je posrečilo uloviti stari Ditrichovki, popravila, jopice, krila in celo tucat srajc je dobila v delo, za kar je morala založiti svoj denar, ker je morala sama kupiti batist. Šivala jih je z roko noč in dan; srajce so morale biti čim prej gotove, toda denarzanje je dobivala po tedenskih obrokih in bi skoraj prišla ob svoj borni zaslužek.

Razen tega je morala za vsakdanjo porabo dolagati, njen zaslužek je bil premajhen. Po treh tednih je suho omenila, da je prodala neko svojo obleko, ker je bila že davno iz mode.

«Kaj si naredila!» je rekel Jože nejevoljno. Toda mahnil je z roko, kakor se je polagoma navadil mahati nad vsem.

Jesen se je bližala, Magdalena je morala že kuriti, da je bilo mogoče sedeti.

Pred buffetom v Koruni, na vogalu Vaclavskega trga, je Jože naletel na šoferja.

«Kaj delaš, prijatelj?»

Kalina je imel nov usnjen plašč in je kadil viržinko. Puhnil je Jožetu pod nos in se smejal:

«Ali si še tukaj? Sem mislil, da si že kdaj za oglom.»

«Ne veš, kje bi bilo za kaj prijeti?»

«Prijeti, sinko? I seveda, zakaj ne. Naša firma dela garaže na koncu Karlina in včeraj — saj veš, dosti se za to ne brigam — so iskali nočnega čuvaja. Skoči tja, povej, da te pošiljam. Podvizaj se in ne prodajaj zijala!»

Jože je že hotel iti, ko ga je šofer ujel in vprašal: «Ali si še z njo skupaj? Tam kot prej?»

Ko je pritrdil, je Kalina zmajal z glavo, znova vtaknil viržinko v usta in začel malomarno gledati s hodnika, kakor bi Jožeta ne bilo tu.

«Ali še nisi šel?» je dejal nato. «Kaj čakaš?»

In Jože je odhitel. Upognjen, majhen, za glavo manjši kakor takrat na izletu v Zlenicah, zavaljan in neznamen človeček, kakršnih je tisoč na sleherni periferiji, kakršnih stoji vsako jutro na desetine pred uradi za posredovanje dela, pred vsako novo stavbo.

Novo garaže je našel, toda prav davi so vzeli potrebnega čuvaja, nekaj ur prej, kot je prišel Jože.

Malo je pogledal, kako delajo z betonom, kako se samozavestno poigravajo s tem delom, potem pa je počasi krenil iz Karlina proti Vaclavskemu trgu.

Vaclavski trg mu je postal mesto, kjer se je najpogosteje zadrževal. Postopal je okoli trgovin, navadno pa brez misli opazoval tok življenja, kretanje vozil, hitrost avtomobilov. Podpiral si je brado in napol ležal na muzejski pregraji, odšel zopet dol po hodniku, bral oglase v Narodni politiki in dnevnice Češkega slova v «Hvězdi», se sprehajal po prehodih v Lucerni, vlekel na uho glasove radija, ki so prihajali iz trgovin z radijskimi napravami. In pobiral cigaretne ogorke. Čim manj je jedel, tem več si je želel kaditi.

(Dalje prihodnjič.)

PROSLAVA 30 LETNICE NARODNE STROKOVNE ZVEZE DNE 3. SEPTEMBRA 1938 V DVORANI DELAVSKE ZBORNICE

Sodelujejo: operna pevka gđna. Valerija Heybalova, konzervatorist in operni pevec g. Friderik Lupša, operni kapelnik g. dr. Danilo Švara, pevsko društvo «Sava» pod vodstvom g. Franca Venturinija, tamburaški zbor NSZ pod vodstvom kapelnika tov. Alojzija Karmela, tov. Milan Vozelj in tov. Jože Jerom.

1. Nagovor.
2. D. Zehetner: «V pečini», uvertura.
A. Karmel: «Venček slovenskih narodnih pesmi», izvaja tamburaški zbor NSZ pod vodstvom kapelnika tov. Alojzija Karmela.
3. «Naša borba».
«Drežnik Andrej govori», recitira tov. Milan Vozelj.
«Balada», recitira tov. Jože Jerom.
4. Smetana: arija Marinke iz opere «Prodana nevesta».
Puccini: arija iz opere «Boheme».
Pavčić: «Pastirica», poje operna pevka gđ. Valerija Heybalova, pri klavirju g. kapelnik dr. Danilo Švara.
5. Venturini Franc:
«Vsejal sem nageljne in rože»,
«Kam»,
«Zvezde žarijo pokojno»,
«Vojaška suknjica»,
«Ptičja svatba», poje pevsko društvo «Sava» pod vodstvom pevovodje g. Franca Venturinija.
6. Puccini: arija iz opere «Boheme».
Smetana: arija Kecala iz opere «Prodana nevesta», poje operni pevec g. Frid. Lupša, pri klavirju g. kapelnik dr. Danilo Švara.
7. Mravec: «Iz narodnega vrta», potpuri.
Verdi: «Trubadur», izvaja tamburaški zbor NSZ.

PO PROGRAMU PROSTA ZABAVA IN PLES

Akademija sokolskih prvakov

Tekmovalna akademija sokolskih mednarodnih tekmovalcev in tekmovalk, ki se je vršila v Ljubljani, je bila res svojevrsten dogodek ne samo za sokolsko, temveč tudi za najširšo publiko, ki je vidno zadovoljna sledila nadvse zanimivim tekmovalnim nastopom, ki so bili skrbno pripravljani. Akademija je pokazala, da je število dobrih telovadcev res veliko in da se nam ni treba bati bodočih mednarodnih tekmovalcev.

Prvi med tekmovalci je bil br. Malnarič Janez, član ljubljanskega Sokola, prva med tekmovalkami pa s. Sket Milena, članica Sokola I.

„Grafolog“ Nove Pravde

Napiši s črnilom najmanj 15 vrstic na nečrtanem papirju, in naš tov. grafolog ti bo odgovoril glede tvojega značaja v tej rubriki. Poslužiš se tudi lahko šifre. Vse dopise je nasloviti na podružnico NSZ Jesenice pod šifro: «Grafolog».

«Partinski»: Skromen in preprost značaj ste! Otroko narave! Osobito volja in veselje do dela sta pri vas močno izražena. Le škoda, da si o svojem življenjskem cilju in smernicah še niste povsem na jasnem. V svoji preteklosti ste doživeli mnogo razočaranja. Pa tudi sedaj vaša življenjska pot ni docela sigurna. Duševne borbe in težke depresije so pri vas dokaj opazne. Morebiti ste baš zato postali bolj vase zaprt in napram družbi rezerviran. Bodite malo bolj samozavestni, strpljivi in ljudomili, saj pod vašo na zunanaj bolj trdo skorjo bije — dobro in socialno srce. In tudi precej smisla imate za duhovno lepoto. Vendar moj nasvet vam pa je, da odslej presoimate svet in družbo po tem, kakršna sta, ne pa, kakor bi morala po vašem mišljenju biti! Mar ni prav tako? No, vidite!

«Josov»: Inteligentni, duševno razgiban in podjeten fant ste. Mnogo imate smisla za duhovno lepoto, in polagate tudi važnost na zunanjo formo. Živahen temperament ste, in to v mišljenju in dejanju. V družbi rabite prostor zase, t. j. prija vam vidno mesto, in da imate povsod vi — zadnjo besedo. Vaša energija vas vzpodbuja stremeč k cilju, vaš egoizem pa k uresničenju vaše tihe želje po neodvisnosti in udobnosti v življenju. Z ozirom na vse to, in ker posedujete tudi dobršen kos optimizma in častihlepja, sklepam, da si boste znali ustvariti svojo existenco. Potrebno pa je, da odslej bolj brzdete svoj nagib k lahkomišelnosti in sanjarenju. Radi si zidate gradove v oblake in se ozirate nazaj v preteklost, kjer kraljuje spomin na ljubezen... Splošno vzeto ste pa simpatičen fant, bistrega

uma, svobodnih nazorov, in zato — zdravo!

«Neto»: Iz vaših vrstic veje gotova samoniklost. Ste človek lastnih nazorov, in ki imate baš zato svoj prav. Zato le s težka najdete uravnovešene s svojo okolico. Radi ljubujete, saj imate precej oster jeziček. Ne trošite svoje energije v dlakocepstvu! Na svojo osebo veliko daste, celo preveč. Prevzetnost pa škodi, kakor veste. Zelo vam prija dominiranje. Umetniški čut in stvariteljski talent vam je dan. Mislec ste dober in imate dar opazovanja. Isto tako dober spomin! Po notranji lepoti je pri vas viden nagib k idealizmu. Vaše delovno področje je tehnika, zdi se mi, za specialna in precizna dela. Kljub vašemu trenutnemu neugodju ste vendar precejšen optimist. In to je dobro. — Vobče ste pa človek posebne vrste! Kaj hočemo: sto ljudi, sto čudi! Pozdravljen!

Verjamete ali ne?

— da se zavaruje mir, morajo države povečavati oboroževanje na kopnem, na vodi in v zraku,

— da bo mir v ulici, kjer stanuješ, potem takem le, če boš imel žepe polne granat,

— da dobiš za pozdrav «Bog živi» sto dni odpustka, če pa pozdraviš z «Zdravo», zgubiš pa posvečujočo mišlost božjo,

— da moraš v ljubljanski bolnici čakati po sedem ur, dokler si sprejet v bolnico,

— da je v Ljubljani na vidiku zopet velik kulturni škandal, in sicer,

— da bodo morali, če bo šlo tako naprej, zapreti ljubljansko dramo,

— da bi bilo dobro, ako bi bilo dovoljeno brez kazni kaznovati ljudi, ki so tega krivi,

— da je glava brez misli kakor trdnjava brez posadke,

— da so priredili v avstralskem mestu Wintome loterijo, katere glavni dobiček je bila 20letna lepota kot nevesta. Hm!

— da se bodo mandati za prihodnje volitve dobili na javnih dražbah,

— da je uporaba metle v nekaterih političnih uradih najstrožje prepovedana zato, ker ima strah velike oči,

— da je nekoč rekel nek Slovenec: «Vesel sem, da še smem plačevati davke, ko je odšel zadnje pare,

— da so si morali dati povečati železce tisti politiki, ki se posebno udeležujejo v narodnem delu,

— da se bo vsled velikega političnega udeleževanja moral urediti čas za popravilo korit,

— da bodo morali nekateri politiki na zahtevo volilcev obleči ženska krila,

Zmagala bo demokracija in k njeni zmagi prispeva tisti, ki je naročnik „Nove Pravde“.

Ljubljanki velesejem

Kakšne so olajšave za obiskovalce jesenskega ljubljanskega velesejma v inozemstvu?

Na podlagi velesejske legitimacije, ki jih prodajajo vsi večji inozemski potniški biroji, pa tudi jugoslovanski konzulati, imajo obiskovalci ljubljanskega velesejma, ki bo od 1. do 12. septembra, brezplačen vizum. Na železnicah pa imajo sledeče popuste: v Nemčiji 25%, v Bolgariji 50%, Grčiji in Madžarski 25%, Italiji 30%, Poljski 35%, Rumuniji, Češkoslovaški, Franciji in Švici 25%. V Jugoslaviji pa imajo 50% železniški popust na ta način, da jim je potovanje iz Ljubljane do meje brezplačno.

Pravni svetovalec

Vprašanje: Kako izračunam letni zavarovani zaslužek? Bil sem zavarovan od 1. 2. 1937 dalje do nezgode v 8. mezdnem razredu. Ponesrečil sem se 30. 8. 1937.

Odgovor: Zavarovani ste bili, ako so vaši podatki točni, 212 koledarskih dni ali 181 delovnih dni v 8. mezdnem razredu. Zavarovana mezda v tem razredu znaša 24 din. Ta se pomnoži s številom 500, kar da znesek 7200 din in to je Vaš zavarovani zaslužek.

Praktični nasveti

Kozarce, ki so beli od slatine, hitro umiješ z vodo, kateri prideneš nekaj kisa.

Ako dobiš na roko smolo, jo najlažje odstraniš, ako namažeš roke s svinjsko mastjo in nato opereš z vročo vodo. Samo z vročo vodo ali benzinom ne opraviš ničesar.

Surovo šunko shrani najbolje v peči, v kateri se ne kuri. Skozi dimnik dobiva dovolj zraka, a muhe ne morejo do nje.

Za smeh in kratek čas

Zakaj toži?

— Vi torej tožite svojega moža, ker je dvignil roko nad vami.

— Ne, ampak zato, ker jo je spustil name.

Ali ste?

— Ali ste praznoverni?

— Zakaj vprašujete?

— Zato, ker ste moja trinajsta zaročenka.

Odločba banske uprave

VI. No. 1504/12.

Veljavnost kolektivne pogodbe z dne 15. julija 1938, s katero se je v smislu § 5. zakona o zaščiti delavcev ter § 209. obrtnega zakona uredilo delovno razmerje stavbenega delavstva za več ko polovico podjetij te stroke ter za več ko polovico delavstva te stroke, zaposlenega na območju dravske banovine, se razširja na vso stroko v vsem območju dravske banovine.

Ta kolektivna pogodba velja torej za vse pooblaščenec graditelje, zidarske mojstre in studenčarje, tesarske mojstre ter pooblaščenec inženirje te stroke.

Razširitev veljavnosti kolektivne po-

godbe se je odredila glede na določila čl. 14., odstavek (1), uredbe o določanju minimalnih mezd, sklepanju kolektivnih pogodb, poravnavanju in razsodništvu.

Kraljevska banska uprava dravske banovine v Ljubljani, dne 20. avg. 1938.

Ban: dr. Natlačen s. r.

Razglas.

Krajevna Bratovska skladnica na Jesenicah sporoča: za mesec september 1938 se odreja sledeči vrstni red zdravniške službe ob nedeljah in na praznik, ki velja za vse družinske članke brez razlike na njih bivališče, in sicer:

4. septembra g. dr. Čeh Milan,
6. septembra g. dr. Tancar Avguštin,
11. septembra g. dr. Čeh Milan,
18. septembra g. dr. Tancar Avguštin,
25. septembra g. dr. Čeh Milan.

Vabilo na

Slavnostni delegatski zbor Narodne strokovne zveze

ki se bo vršil v soboto, dne 3. septembra 1938 ob 15. uri v dvorani Delavske zbornice v Ljubljani, Miklošičeva c. Dnevni red:

1. Otvoritev in naznanila predsedstva
2. Poročilo verifikacijskega odseka
3. Poročilo centralnega tajnika
4. Poročilo strokovnega tajnika
5. Poročilo centralnega blagajnika
6. Poročilo nadzorstva
7. Volitve: a) Izvrševalnega odbora b) Upravnega odbora c) Nadzorstva
8. Sprememba pravil
9. Zaključek.

Pri vstopu v zborovalno dvorano je oddati legitimacijo, ki mora biti opremljena s podružničnim ali društvenim žigom in označenim delegatom. Brez vabila vstop v dvorano ne bo dovoljen.

V Ljubljani, dne 20. avg. 1938.

Izvrševalni odbor

Narodne strokovne zveze:

Rudolf Juvan, l. r. Žmave Pavel, l. r. predsednik. tajnik.

Iz uredništva

Ve tovariše dopisnike in članke NSZ vljudno obveščamo, da se redakcija lista zaključuje vsak torek ob 6. uri zvečer. Po tem času dospeli dopisi se iz tehničarjev in materijalnih razlogov ne morejo več upoštevati, ter so namenjeni šele za prihodnjo številko.

Varčujte in kupujte

vse za pisarne, šolo in dom, kakor tudi tehnične predmete in potrebščine za potovanje pri

IV. BONAČ

LJUBLJANA

nasproti glavne pošte

Prvovrstna nalivna peresa in lepa darila!

Kmetska posojilnica

Ljubljanske okolice, reg. zadr. z neomejeno zavezo v Ljubljani, Tyrševa cesta 18

Nove vloge

vsak čas

razpoložljive obrestuje po 4%

vloge proti odpovedi po 5%

Za vse vloge nudi popolno varnost — Otvarja tekoče račune in izvršuje vse denarne posle — Vlagajte svoje prihranke v najstarejši slovenski denarni zavod!